

**HUUMEIDEN KÄYTÖN REPRESENTAATIOIT JA
HUUMEIDEN KÄYTTÄJIEN IDENTITEETIN
RAKENTUMINEN POLIITTISESSA PUHEESSA**

Miikka Kolehmainen
Kandidaatintutkielma
Yhteiskuntapolitiikka
Yhteiskuntatieteiden ja
filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2023

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Tekijä Miikka Kolehmainen	
Työn nimi Huumeiden käytön representaatiot ja huumeiden käyttäjien identiteetin rakentuminen poliittisessa puheessa	
Oppiaine Yhteiskuntapolitiikka	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Syksy 2023	Sivumäärä 35
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tutkielman yhteiskunnallisena taustana toimii suomalainen huume politiikka ja sitä ympäröivä keskustelu. Huumeiden käyttö ja sen liitännäisongelmat ovat olleet Suomessa kasvussa koko 2000-luvun, erityisesti viime vuosien ajan. Suomen vallitseva huume poliittinen linja on joutunut kasvavan kritiikin kohteeksi, johtuen sen epäonnistumisesta estää huumeiden käyttöön liittyviä ongelmia. Poliitikot ovat pitkälti pysyneet vallitsevan huume poliittisen linjan takana, ja kritiikki on tullut enemmässä määrin kansalaisilta, kansalaisjärjestöiltä sekä muilta organisaatioilta. Kansalaisaloitteet ovat pakottaneet poliitikkoja puuttumaan aktiivisemmin huume poliittisiin kysymyksiin viime vuosien aikana.</p> <p>Tutkielman aineistona toimii kolme eduskunnan täysistuntokäsittelyä vuosilta 2022–2023, joissa käsiteltiin huume politiikkaan muutoksia ehdottaneita kansalaisaloitteita. Tutkielman tavoitteena on pureutua kriittisesti kansanedustajien tapoihin esittää huumeiden käyttöä ilmiönä ja huumeiden käyttäjien ihmisryhmää puheissaan. Tutkielman tutkimusmenetelmänä toimii diskurssianalyysi. Analyysissa on keskitytty etenkin siihen, kuinka diskurssien avulla ylläpidetään sekä muovataan yhteiskunnallisia valtarakenteita. Diskursiivisista vallankäytön muodoista aineistossa korostuivat representaatio ja identiteetin rakentaminen.</p> <p>Huumeiden käytön ja huume ongelmien erilaiset representaatiot kansanedustajien puheenvuoroissa linkittyivät tyypillisesti tietynlaisten huume poliittisten linjojen tukemiseen. Yleisimmät representaatiot huumeiden käytölle kansanedustajien puheenvuoroissa olivat sairausrepresentaatio, moralistinen representaatio ja rikollisuusrepresentaatio. Täysistuntokäsittelyissä esiintyneet pyrkimykset luoda huumeita käyttävälle ihmisryhmälle tietynlaista identiteettiä jakoutuivat selkeästi kahteen leiriin. Huumeiden käyttäjiä pyrittiin esittämään sekä riippuvuuteen sairastuneina ihmisinä, että vaarallisina rikollisina. Moralisoiva ja tunnepohjainen argumentaatio oli käsittelyissä yleistä. Kokonaisuudessaan huumeiden käytön ilmiötä tarkasteltiin täysistuntokäsittelyissä vain rajallisista näkökulmista.</p>	
Asiasanat: Huume politiikka, huumeiden käyttö, huume ongelmia, representaatio, identiteetti, reduktionismi	
Säilytyspaikka: Jyväskylän yliopisto	
Ohjaaja: Timo Anttila	

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	1
2. TUTKIELMAN VIITEKEHYS	3
2.1. Suomen huumeepoliittisen tilanteen kehitys ja sitä ympäröivä keskustelu.....	3
2.2. Huumeiden käytön ja huumeongelmien erilaiset representaatiot.....	7
2.3. Huumeiden käyttäjien sosiaalisen identiteetin rakentuminen diskursseissa.....	9
2.4. Reduktionistinen diskurssi ongelmana huumeepoliittisessa keskustelussa	11
3. AINEISTO JA MENETELMÄ	13
3.1. Aineisto	13
3.2. Diskurssianalyysi	15
3.2.1. Diskurssintutkimus	15
3.2.2. Diskurssien rooli vallankäytössä	16
4. ANALYYSI JA TULOKSET	19
4.1. Huumeongelmien ja huumeiden käytön representaatioiden suhde eri huumeepoliitiikan toteuttamismallien tukemiseen	19
4.2. Välitetään oikea viesti yhteiskuntaan: moralisoiva diskurssi huumeepoliittisessa keskustelussa.....	22
4.3. Vaarallinen rikollinen vai riippuvuuteen sairastunut ihminen	25
4.4. Reduktionistinen diskurssi eduskunnan huumeepoliittisessa keskustelussa.....	27
5. YHTEENVETO	30
6. LÄHTEET	34

1. JOHDANTO

Tutkielman laajempaan yhteiskunnallisena taustana toimii suomalainen huume politiikka ja sitä ympäröivä keskustelu. Tarkoitukseni on keskittyä tutkielmassa kansanedustajien puhetapoihin liittyen huumeiden käyttöön ja huumeiden käyttäjiin sekä ilmiön merkityksellistämisen tapoihin. Tutkielmassa tutkitaan siis laajempia huume poliittista keskustelua läpileikkaavia diskursseja. Tärkeimpänä osana kansanedustajien huume politiikkaa koskevien diskurssien analysointia toimii se, kuinka huume ongelmia ja huumeiden käyttöä pyritään representoimaan, ja millaista identiteettiä huumeita käyttävästä ihmisryhmästä pyritään puheissa luomaan.

Huume politiikan ympärillä käytävä keskustelu on ollut historiallisesti melko vähäistä ja myös laadullisesti poikkeuksellista verrattuna muihin yhteiskuntapoliittisiin aihepiireihin. Huume poliittista keskustelua on pitkään leimannut moraaliperustaisen argumentaation laaja esiintyvyys. Tämä johtuu mm. siitä, että huumeiden käyttö on paljon tabuja sisältävä aihe, jota käsiteltäessä on tyypillisesti sallittu vain rajallisten ja tietynlaisten näkökulmien esittäminen (Taylor, 2016). Huume politiikassa on vuosikymmeniä vallinnut eräänlainen status quo, jossa poliitikot (ja muutkin asiantuntijat) ovat hiljaisesti tukeneet valtavirtaista huume politiikan linjaa, sillä reformien ehdottaminen on nähty liian poliittisesti riskialttiina toimintana (Kainulainen & Hakkarainen, 2021b, s. 192–193). 2000-luvulla huumeiden käyttöön liittyvissä asenteissa kansalaisten keskuudessa on nähty selkeitä muutoksia, jotka ovat vaikuttaneet huume poliittisen keskustelun yleistymiseen ja laadulliseen muutokseen (Hakkarainen & Kainulainen, 2021a, s.38–48). Keskustelun yleistymiseen huume politiikan ympärillä viime vuosien aikana on vaikuttanut etenkin huumeiden käytön yleistymisen ja huumeiden ongelmakäytön liitännäisten ongelmien, kuten huume kuolleisuuden pitkäaikainen kasvu Suomessa. Etenkin alle 25-vuotiaiden huume kuolleisuuden raju kasvu on herättänyt keskustelua kansalaisyhteiskunnassa. (Hakkarainen & Kainulainen, 2021a; Rönkä & Markkula, 2020.)

Näiden taustatekijöiden myötä Suomen nykyinen huume poliittinen linja on joutunut kasvavan kritiikin kohteeksi julkisessa keskustelussa. Keskustelun ajurina on toiminut politiikkoja enemmän tavalliset kansalaiset, erilaiset kansalaisjärjestöt sekä valtion organisaatioista terveyden ja hyvinvoinnin laitos (Hakkarainen & Kainulainen, 2021a, s. 49–55). Viime

vuosien aikana eduskuntaan on edennyt useampi huumepolitiikkaan muutoksia vaatinut kansalaisaloite. Kansalaisaloitteet ovat pakottaneet myös kansanedustajia ottamaan selkeämmin kantaa huumeoliittiseen keskusteluun. Tutkielman aineistona toimii kolme eduskunnan täysistuntokäsittelyä, jotka pohjautuivat huumeoliittikkaan muutoksia ehdottaneisiin kansalaisaloitteisiin. Aineistot kuvaavat hyvin tämänhetkisiä huumeoliittikkaan liittyviä puhetapoja eduskunnan tasolla. Keskustelun yleistymisen ja muutoksen tuovat aiheeseen liittyvät diskurssit aiempaa vahvemmin yhteiskunnallisesti pinnalle.

Kansanedustajien puheet huumeoliittikkaan liittyen ovat hyvin merkityksellisiä heidän yhteiskunnallisen valta-asemansa takia. Kansanedustajilla on legitiimi asema puhevallan käyttöön ja mielipidevaikuttamiseen kansalaisten heille vaaleissa antaman mandaatin myötä. Tämän vuoksi on erityisen tärkeää tarkastella heidän puheitaan kriittisesti. Kansanedustajien puheet ja puhettavat vaikuttavat julkiseen keskusteluun ja mielipiteiden muodostumiseen kansalaisyhteiskunnassa. Huumeongelmaiset ihmiset, jotka ovat huumeoliittisten päätösten (ja puheiden) kohteena, ovat puolestaan hyvin stigmatisoitu ja marginalisoitu ihmisryhmä (Addison ym., 2022). Tämä epätasa-arvoinen valta-asetelma tuo kansanedustajien huumeoliittisen puheen analysointiin oman lisäulottuvuutensa. Huumeiden käyttäjillä itsellään on usein hyvin rajalliset mahdollisuudet osallistua itseään koskevaan julkiseen keskusteluun.

Huumeiden käyttöä ja huumeita käyttävää ihmisryhmää käsittelevät diskurssit muovautuvat siis pääosin muiden kuin huumeiden käyttäjien itsensä toimesta. Diskurssit toimivat vallankäytön ja sosiaalisen kontrollin välineinä. (Pietikäinen & Mäntynen 2009; Pynnönen, 2013.) Poliittiset puheet ja (yhteiskuntapoliittiset) toimet kulkevat käsi kädessä, joten on merkittävää analysoida millä tavoin huumeiden käytöstä ilmiönä puhutaan, kuinka erilaisia huumeoliittisiä keinoja perustellaan, mistä näkökulmista asiaan puututaan ja kuinka huumeiden käyttäjien ihmisryhmä niissä esitetään. Huumeoliittikkaa ympäröivien diskurssien tutkimusta on tehty Suomessa verrattain vähän, jonka vuoksi aiheeseen on tärkeää perehtyä ja tuottaa siitä lisää tutkimusta. Tutkielman tutkimuskysymyksenä toimii: Millaista kuvaa poliittisessa puheessa rakennetaan huumeiden käytöstä ilmiönä ja huumeiden käyttäjistä ihmisryhmänä?

2. TUTKIELMAN VIITEKEHYS

2.1 Suomen huumepoliittisen tilanteen kehitys ja sitä ympäröivä keskustelu

Ensimmäisenä tutkielman olennaisista käsitteistä määrittelen huumepolitiikan käsitteen. Tällä hetkellä huumepolitiikka määritellään Suomessa yhteiskuntapoliittisten toimenpiteiden ja kansallisen sekä kansainvälisen lainsäädännön kokonaisuutena, jonka tavoitteena on huumeista johtuvien yhteiskunnallisten haittojen minimointi (Sosiaali- ja terveysministeriö, ei pvm.). Huumepolitiikka voidaan myös nähdä osana laajempaa päihdepolitiikan kokonaisuutta, johon lukeutuu myös laillisten päihteiden haittojen minimoimiseen pyrkivät yhteiskuntapoliittiset toimet. Huumepolitiikan keskeinen ominaispiirre, joka erottaa sen muusta päihdepolitiikasta syntyy kriminaalipolitiikan sekä sosiaali- ja terveyspolitiikan yhdistämisestä yhdeksi kokonaisuudeksi. Suomessa kriminaalipolitiikasta tuli konkreettisesti osa huumepolitiikkaa 1970-luvun alussa uuden huumausainelain astuessa voimaan (Hakkarainen & Kainulainen, 2021a, s. 37). Huumausainelaisissa kaikkien laittomaksi säädettyjen substanssien myynnistä, käytöstä ja hallussapidosta tuli rikosoikeudellisesti rangaistavia tekoja (Huumausainelaki 373/2008).

Uutta huumausainelakia säädettäessä etenkin huumeiden käytön kriminalisointi oli poliittisen debatin kohteena. Osa kansanedustajista vastusti käytön kriminalisointia, perustellen huumeiden käytön olevan laajemman sosiaalisen huono-osaisuuden aiheuttama ongelma, joka vaatii ennemmin sosiaali- ja terveyspoliittisia ratkaisuja kuin rangaistusten jakamista käyttäjille. Kriminalisaatiota vastustavien ajatusmaailma kuvaa ajan yleisempää hyvinvointipoliittista ajattelua, jossa hyvä sosiaalipolitiikka nähtiin parhaana keinona torjua rikollisuutta. (Hakkarainen & Kainulainen, 2021a, s. 37–38; Hakkarainen & Kainulainen, 2021b, s. 184–185.) Huumeiden käytön kriminalisaatiota kannattaneet kansanedustajat perustelivat kantaansa enemmän moraalisin keinoin, esittäen, että kriminalisointi välittää kansalaisyhteiskuntaan viestin huumeiden käytön hyväksymättömyydestä. Lisäksi kriminalisoinnin uskottiin toimivan ennaltaehkäisevänä pelotteena, joka estäisi ihmisiä aloittamasta huumeiden käyttöä. (Hakkarainen & Kainulainen, 2021a, s. 37–38.) Vastaavanlainen argumentaatio on 50 vuotta myöhemmin edelleen hyvin tyypillistä suomalaisessa huumepoliittisessa keskustelussa. 1970-luvun jälkeen kriminalisaatiota vastustava puoli hävisi lähes kokonaan suomalaisesta huumepoliittisesta keskustelusta

seuraaviksi vuosikymmeniksi, nostaan päätään vasta Suomessa esiintyvien huumeongelmien radikaalin yleistymisen myötä 2000-luvulla (Hakkarainen & Kainulainen, 2021a, s.38).

Sosiaali- ja terveysministeriö laati vuonna 1997 kansallisen huumestrategian, joka laajensi näkemyksiä huume politiikan luonteesta. Strategiassa huume ongelmia pyrittiin tulkitsemaan rikollisen toiminnan lisäksi sosiaalisena ongelmana, sekä riskinä kansanterveydelle. Samalla myös ajatus täysin huumevapaasta yhteiskunnasta alkoi karisemaan, sillä se nähtiin mahdottomana tavoitteena toteuttaa. Kansallinen huume strategia loi uuden paradigman Suomen huume politiikkaan ”kaksilinjaisella” mallilla, jossa yhdistettiin huumeiden käytön haittoja ehkäisevää toimintaa kriminaalipoliittisen kontrollin rinnalle. (Hakkarainen & Kainulainen, 2021a, s.39.) Haittoja ehkäisevästä toiminnasta esimerkkeinä toimivat opioidiriippuvaisten korvaushoito ja puhtaiden neulojen vaihdon mahdollisuus, jotka ovat jo nykypäivänä juurtuneet osaksi suomalaista huume politiikkaa. Samalla huumeiden käytön rangaistavuus on edelleen pysynyt huume politiikan keskiössä. Huumeita käyttäviä ihmisiä pyritään siis samanaikaisesti sekä hoitamaan, että rankaisemaan. Rangaistavuuteen perustuvan huume politiikan kyky saavuttaa tavoitettaan (huumeiden käytön vähentyminen yhteiskunnassa) on kyseenalaistettavissa, sillä huumeiden käyttö ei ole sen toteuttamisen aikana vähentynyt Suomessa lainkaan. Päinvastoin se on ollut kasvussa jo vuosikymmenien ajan kontrollitoimenpiteistä huolimatta (Rönkä & Markkula, 2020; Unlu ym. 2020).

Tutkimukset kertovat yksiselitteisesti huumeiden käytön yleisyyden ja siitä aiheutuvien ongelmien kasvusta viime vuosikymmenten aikana (Hakkarainen & Kainulainen, 2021a; Rönkä & Markkula, 2020). 2000-luvun aikana on havaittavissa selkeä kasvusuuntainen trendi kansalaisten huumeiden käytössä. Vuonna 2018 lähes neljäosa (24 %) suomalaisista oli käyttänyt laittomia huumeita joskus elämänsä aikana. Vertauskohteena vuonna 1992 luku oli vain 6 %. Samalla myös aktiivisesti laittomia huumeita käyttävien määrä on kasvanut selkeästi. Huumeiden käyttö on yleistä etenkin nuorten ja nuorten aikuisten ikäryhmien keskuudessa. (Hakkarainen & Kainulainen, 2021a, s. 41–43.) Suuressa osassa huumeiden käytöstä on kyse satunnaisesta viihdekäytöstä, mutta käytön yleistymisen myötä myös ongelmakäyttö ja sen liitännäisongelmat ovat olleet selkeässä kasvussa Suomessa. Huumeisiin liittyviä kuolemia tapahtuu Suomessa poikkeuksellisen paljon. Suomessa kuoli huumeisiin 287 ihmistä vuonna 2021, joka on enemmän kuin ikinä mittaushistorian aikana. Huume kuolemien määrä on kasvanut lähes vuosittain 2010-luvun puolivälistä eteenpäin (Tilastokeskus, 2022). Erityistä huolta yhteiskunnassa on aiheuttanut alle 25-vuotiaiden huume kuolemat, joissa joidenkin

tilastojen mukaan Suomi on jopa Euroopan kärkimaa (EMCDDA, 2022). Kuolemien aiheuttamien inhimillisten tragedioiden lisäksi huumeongelmat aiheuttavat yhteiskunnalle myös valtavasti taloudellisia kustannuksia. Huumeongelmista aiheutuvien vuosittaisten kustannusten on arvioitu olevan nykyään jopa lähellä miljardia euroa vuodessa (Hakkarainen & Kainulainen, 2021a, s. 47). Tilastot osoittavat Suomen nykyisen huumeepoliittisen linjan epäonnistumisen pyrkimyksessä estää huumeiden käyttöä ja siitä aiheutuvia haittoja.

Huumeiden käytön yleistymisen lisäksi Suomessa on 2010-luvulla ollut havaittavissa muutosta myös asenteissa liittyen huumeiden käyttöön sekä sitä koskevaan kriminaalipolitiikkaan. Etenkin kannabiksen käyttöä koskevat asenteet ovat löyhtyneet huomattavasti Suomessa verrattuna aiempiin vuosikymmeniin. Vuonna 2018 yli puolet suomalaisista kokivat kannabiksen kokeilemisen olevan riskitöntä tai hyvin matalan riskin omaavaa toimintaa. Samana vuonna 42 prosenttia suomalaisista koki, ettei kannabiksen käytöstä tulisi rankaista rikosoikeudellisesti. Kansalaisten asenteet ovat muuttuneet huomattavasti 1990-luvun moralistisesta ilmapiiristä, jolloin yleinen mielipide huumeiden käyttöä ja käyttäjiä kohtaan oli negatiivisempaa, ja yleistä ilmapiiriä kuvailtiin jopa ”narkofoobiseksi”. (Hakkarainen & Kainulainen, 2021a, s.38–48.) Kansalaisten nykyisissä huumeisiin liittyvissä mielipiteissä on havaittavissa selkeä kahtiajako ns. ”pehmeiden huumeiden”, kuten kannabiksen ja psilosybiinisienien, ja ”kovien huumeiden”, kuten kokaiinin ja heroiinin välillä. (Hakkarainen & Kainulainen, 2021a, s. 47–48.) Tämä osoittaa kansan kasvavaa valveutuneisuutta liittyen eri huumeisiin ja niiden keskinäisiin eroihin. Huumeet on sateenvarjotermi, jonka alle sisällytetään keskenään hyvin erilaisia keskushermostoon vaikuttavia substansseja. Eri substanssien aiheuttamat riskit ja haitat ovat myös hyvin erilaisia ja toisistaan poikkeavia vakavuusasteeltaan. Suomen rikoslaki ei kuitenkaan virallisesti tunnista eroja eri laittomien huumeiden välillä, ja selkeää haittoihin perustuvaa jaottelua ei tapahdu. Lainsäädännön ja yhteiskuntapoliittisten toimenpiteiden voidaan nähdä kulkevan kansalaisten asennemuutokseen verrattuna jäljessä.

Kansalaisten asennemuutos on näkynyt viime vuosina myös kasvavana kansalaisaktiivisuutena liittyen huumeepolitiikkaan, sekä huumeepoliittisen keskustelun yleistymisenä yhteiskunnan tasolla. Vuonna 2022 eduskuntaan eteni kansalaisaloite, joka ehdotti kannabiksen käytön dekriminialisointia. Syksyllä 2023 puolestaan valvottujen huumeiden käyttöhuoneiden käyttöönottoa ehdottanut kansalaisaloite eteni eduskuntaan. Kansalaisaloitteet ovat pakottaneet myös valtaapitäviä huumeepoliittiseen keskusteluun, jota on aiemmin eduskunnan tasolla käyty

verrattain niukasti. Kansalaistoiminta on näkynyt myös liberaalimpaa huume politiikkaa kannattavien kansalaisjärjestöjen mobilisaatiossa. Järjestöt, kuten Sininauhaliitto, EHYT ry, Humaania päihdepolitiikkaa ry ja Irti Huumeista ry ovat aktiivisesti puoltaneet muutoksia Suomen kansalliseen huume strategiaan. (Hakkarainen & Kainulainen, 2021a, s. 49–55.) Liberaalimpaa huume politiikkaa puoltavia kannanottoja on nähty myös valtion organisaatioiden taholta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on vuodesta 2018 eteenpäin julkisesti kannattanut kaikkien huumeiden käytön dekriminisaatiota ja huume politiikan painopisteen siirtämistä kriminaalipolitiikasta sosiaali- ja terveyspolitiikkaan. THL on perustellut kantaansa kriminaalipolitiikan heikolla vaikuttavuudella huumeiden käytön aiheuttamien ongelmien ehkäisemiseen. Lisäksi dekriminisaatiopolitiikan on uskottu vähentävän huumeiden käyttöön liittyvää stigmaa ja helpottavan hoitoon hakeutumista. (Hakkarainen & Kainulainen, 2021a, s.50–52.)

Kansalaisten ja järjestöjen aktiivisuudesta huolimatta Suomen poliittinen kenttä on pysynyt kohtuullisen tiukasti aiemman huume poliittisen linjan takana. Liberaalimman huume politiikan kannattaminen on pitkään nähty turhan riskialttiina toimintana poliittisella kentällä. Kriminaalipolitiikan toimivuutta kyseenalaistaneet poliitikot ja asiantuntijat eivät ole ennen viime vuosia lähteneet ajamaan huume poliittisia muutoksia mielipiteistään huolimatta (Kainulainen & Hakkarainen, 2021b, s. 192–193.) Vihreät ja vasemmistoliitto ovat lähivuosina siirtyneet julkisesti eriasteisten dekriminisaation mallien taakse huume poliittisissa linjauksissaan. Muut puolueet kannattavat edelleen pääsääntöisesti kriminaalipolitiikasta lähestymistapaa huume politiikkaan. Huomattavaa on kuitenkin poliittisten nuorisojärjestöjen poikkeavuus emopuolueistaan huume politiikan suhteen. Perussuomalaisia lukuun ottamatta, jokaisen eduskuntapuolueen nuorisojärjestöt ovat ulostuloissaan kannattaneet muutoksia Suomen huume poliittiseen linjaan, jotka ovat emopuolueisiinsa nähden sallivampia. (Humaania päihdepolitiikkaa ry, 2023.) Tämä kertoo yhteiskunnan laajemmasta mielipideilmastosta, jossa nuorten suhtautuminen huumeisiin ja huume politiikkaan poikkeaa vanhemmista ikäluokista. Suomalaisessa huume politiikassa on ennustettavissa paradigman muutos tulevien vuosien aikana. Tässä muutoksessa olennaisessa asemassa tulee olemaan se, millaiset representaatiot huumeiden käytöstä ja huume ongelmista tulee valtavirtaistumaan jatkossa.

2.2. Huumeiden käytön ja huumeongelmien erilaiset representaatiot

Keskeinen osa tutkielmaani on huumeiden käytön ja huumeongelmien erilaiset representaatiot. Representaatiot ovat yksi diskursseissa ilmenevistä vallankäytön muodoista. Diskurssit luovat tietynlaisen näkökulman käsiteltävään ilmiöön ja sen sisältäviin toimijoihin. Diskurssissa voidaan nostaa esille tiettyjä osia ilmiöistä ja samalla jättää olennaistakin tietoa pois. Diskurssin representationaalinen voima syntyy sen kyvystä esittää nämä ilmiöt totena tai epätotena, ja sen sisältämät ihmisryhmät haluamallaan tavalla. Representaatiot ovat tapa merkityksellistää ympäröivää todellisuutta, jotka vaikuttavat siihen millaisena me maailman ja sen ilmiöt näemme. (Pietikäinen & Mäntynen, 2009, s.42.) Huumeongelmat ovat usein luonteeltaan hyvin monisyisiä ja komplekseja, jonka vuoksi niitä myös esitetään puheessa monesta eri perspektiivistä. Huumeiden käytön asema kulttuurisena tabuna ja lainsäädännöllisesti kiellettynä asiana, vaikuttaa myös siihen millaisia esittämistapoja pidetään yleisesti hyväksyttävänä. Poliittisissa diskursseissa esiintyvien representaatioiden taustalta löytyy myös toisistaan poikkeavia poliittisia ideologioita. Poliittisia kysymyksiä voidaan pyrkiä merkityksellistämään tiettyyn taustaideologiaan sopivalla tavalla. Tämänkaltaisen diskursiivinen vallankäyttö pätee myös huume politiikkaan. Huumeiden käyttö ja huumeongelmat voidaan mm. representoida ensisijaisesti *rikollisena toimintana, sairautena tai yksilön moraalisena heikkoutena*.

Huumeiden käytön ja huumeongelmien näkeminen ensisijaisesti rikollisuutena on kulkenut perinteisesti käsi kädessä rangaistavuuteen perustuvan huume politiikan kanssa. Rangaistavuuteen perustuvan huume politiikan ollessa kansan suosiossa huumeiden käytön tulkitseminen ensisijaisesti rikollisuutena on usein vallitseva huumeiden käytön representaatio. Suomessa ihmisten asenteet huumeiden käyttöä ja huumeita käyttäviä ihmisiä kohtaan olivat valtavirtaisesti hyvin negatiivisia ja kontrollipolitiikan suosio suurta ennen 2000-lukua. Julkiset asenteet huumeita ja niiden käyttäjiä kohtaan olivat luonteeltaan pelkoa lietsovia. (Hakkarainen & Kainulainen, 2021a, s.38.) Huumeiden käyttöön liittyvä moralistinen ilmapiiri, ja jopa moraalisen paniikin luominen kansan keskuuteen on yleinen diskursiivinen vallankäytön keino, jolla tuetaan huumeiden käyttäjiin kohdistuvaa kontrollipolitiikkaa.

Huumeiden käyttöä rikollisuutena on tulkittu myös konsumerismin kautta, jossa huumeita käyttävä yksilö nähdään virheellisen (ja laittoman) kuluttajavalinnan tehneenä rationaalisena toimijana (Soegaard ym., 2021). Huumeiden käyttäjät myös usein yhdistetään

järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja heidän toimintaansa, sillä he ostavat rikollisten välittämiä tuotteita. Tämänkaltaisen argumentaatio mahdollistaa huumeiden käyttäjien suoraviivaisemman linkittämisen väkivaltaiseen rikollisuuteen, jonka avulla puolestaan voidaan perustella käyttäjiin kohdistuvan kriminaalipolitiikan tarvetta. (Soegaard ym., 2021.) Rangaistavuuteen perustuva huume politiikka on ollut kansallisesti ja globaalisti vallitseva huume politiikan linja viime vuosikymmenet. Rikollisuus-representaation voidaan siis nähdä tukevan ja ylläpitävän vallitsevia huume politiikkaan liittyviä valtarakenteita.

Toinen yleinen huume ongelmien representaation malli on niiden esittäminen yksilön moraalisenä heikkoutena. Tässä representaatioissa huumeiden käyttäminen tulkitaan ensisijaisesti yksilön omasta vapaasta valinnasta kumpuavana toimintana, josta voisi vaihtoehtoisesti myös kieltäytyä tahdonvoiman ja itsekontrollin avulla (Frank & Nagel, 2017, s. 129). Huumeiden käyttämisen syyn esitetään siis olevan yksilön köyhtyneestä luonteesta tai harkitsemattomuudesta johtuva. Tämän vuoksi asia nähdään sellaisena, josta voi myös syyllistää yksilöä. (Earp ym., 2019, s.136–138.) Myös huume ongelmien hoitaminen voidaan nähdä yksilön omasta aloitteesta riippuvaisena asiana. Suhtautuminen hoitoon itse hakeutuviin huumeriippuvaisiin ihmisiin on usein myötätuntoisempi verrattuna niihin huumeriippuvaisiin yksilöihin, jotka eivät syystä tai toisesta hakeudu avun piiriin. (Frank & Nagel, 2017, s.135.) Näkemys huumeiden käytön juurisyystä tässä representaatiomallissa on hyvin yksilökeskeinen. Moralisoiva huumeiden käytön representaatiomalli linkittyy uusliberalistiseen ideaaliin omasta toiminnastaan ja valinnoistaan vastuussa olevasta yksilöstä. Tässä diskurssissa huumeiden käyttöön vaikuttavat yksilön tiedostamattomat tekijät sekä yhteisölliset ja sosioekonomiset taustatekijät jätetään varjoon.

Huumeiden käytön ja huume ongelmien representaatioille rikollisuutena tai yksilön moraalisenä heikkoutena, vastapainona toimii usein *huumeriippuvuuden esittäminen kroonisena sairautena* (Frank & Nagel, 2017). Tällä huume ongelmien representaatiolla perustellaan usein sosiaali- ja terveystieteellisesti painottunutta huume politiikkaa, jossa keskiössä on huumeriippuvaisten ihmisten hoitoon saattaminen. Sairausrepresentaatioissa on kyse huumeriippuvaisista ihmisistä. Huumeiden käyttöön ja sen juurisyihin se ei ota kantaa. Sairaus-representatio kyseenalaistaa moralisoivissa diskursseissa ilmenevää käsitystä itsestään täysin kontrollissa olevasta yksilöstä. Huumeriippuvainen ihminen nähdään sen sijaan kroonisesti sairaana ihmisenä, joka ei kykene lopettamaan käyttöönsä (tahdosta riippumatta) sairaudesta johtuvan madaltuneen itsekontrollin vuoksi. Huumeriippuvuus tulkitaan

aivosairautena, sillä pitkäaikainen huumeiden käyttö muokkaa aivojen rakennetta ja toimintaa. (Frank & Nagel, 2017, s.129–130.) Huumeriippuvuuden nähdään siis johtavan madaltuneeseen toimijuuteen yksilössä (Earp ym., 2019, s.138). Sairausrepresentaation on uskottu vähentävän huumeongelmiin liittyvää stigmaa vähentämällä huumeongelmaisiin ihmisiin kohdistuvaa syyllistävyyttä. Samalla sairausrepresentaatiota on kuitenkin kritisoitu lähes samoista asioista, joita sen on tulkittu helpottavan; stigmatisoinnista (sairauden stigma), yksilön itsekontrollin kehittämisen estämisestä ja itsetunnon madaltamisesta. (Frank & Nagel, 2017, s. 130.)

Mitään esitellyistä huumeiden käytön ja huumeongelmien representaatiotavoista ei voi pitää ongelmattomana. Eri representaatiomallit tulkitsevat huumeiden käytön ilmiötä eri näkökulmista esittäen sen ja huumeiden käyttäjien ihmisryhmän eri valossa verrattuna toisiinsa. Kaikkia esittämistapoja yhdistää kuitenkin kapeakatseisuus laajan ja monisyisen ongelman ääressä. Nämä kolme keskeistä huumeiden käytön/ongelmien esittämismallia ovat kaikki yleisiä myös Suomen huumepoliittisessa keskustelussa. Poliittisessa keskustelussa representaatiota voidaan käyttää diskursiivisen vallankäytön aseina, joilla tuetaan tiettyä poliittista taustaideologiaa. Huumepoliittikkaa, kuten kaikkea muutakin politiikkaa tehdään ideologiselta perustalta, johon politiikkatoimet nojaavat. Kapea-alaisista representaatiotavoista kärsii eniten huumeongelmaiset ihmiset, joiden elämä voi olla lyhyellä tai pitkällä aikavälillä riippuvaista siitä millaista huumepoliittikkaa yhteiskunnassa toteutetaan.

2.3. Huumeiden käyttäjien sosiaalisen identiteetin rakentuminen diskursseissa

Olenainen osa huumepoliittisia diskursseja on huumeiden käyttäjien sosiaalisen identiteetin muovautuminen julkisessa keskustelussa. Huumeiden käytön ja huumeongelmien representaatiot kohdistuvat keskeisesti huumeita käyttävien ihmisryhmään, jolloin eri esittämistavat myös muokkaavat heidän sosiaalista identiteettiään. Keskittymisen kohteena tässä tutkielmassa ei ole huumeiden käyttäjien itsensä kokema henkilökohtainen identiteetti, vaan muiden heille diskurssien välityksellä luoma sosiaalinen identiteetti. Identiteetti ei ole ainoastaan yksilön subjektiivinen kokemus, vaan se rakentuu ja muokkautuu yksilöä ympäröivissä sosiaalisissa kehyksissä, joiden osana diskurssit toimivat. Identiteettien rakentaminen toimii diskursiivisena vallankäyttönä, tiettyjen identiteettien muodostuessa dominoiviksi ja itsestään selviksi, luoden ihmisryhmistä heidän toimintaansa rajoittavia

stereotypioita. (Pynnönen, 2013, s.19.) Huumeiden käyttäjien esittäminen vaarallisina ja ongelmallisina ihmisinä on ollut valtavirta-ajattelua hyvin pitkään (Taylor, 2016, s.101). Tämänkaltaisen identiteetin muodostumisen taustalla on diskurssi, jossa joidenkin huumeiden käyttäjien käyttäytymismallien esitetään kuvaavan kaikkia huumeiden käyttäjiä, vaikka tämä ei totuutta vastaisikaan. Tämä diskursiivisen vallankäytön tapa mahdollistaa laittomien huumeiden esittämisen kategorisesti pahoina asioina, joiden käyttäminen johtaa väistämättä myös pahoihin tekoihin. (Taylor, 2016, s.102–103.) Identiteetin luominen voi siis toimia kontrollipolitiikan perustelun välineenä. Haitallisen identiteetin rakentaminen auttaa valtaapitäviä ylläpitämään kontrollia sen kohteena olevasta ihmisryhmästä.

Toinen keskeinen osa huumeiden käyttäjien sosiaalisen identiteetin muodostamisesta, on huumeiden käytön luoma kokonaisvaltainen leima ihmisen identiteettiin. Huumeiden käyttäjät ovat maailmanlaajuisesti poikkeuksellisen alistettu ja stigmatisoitu ihmisryhmä (Addison ym., 2022). Huumeiden käytön on tutkittu olevan hyvin vahvasti ihmisen identiteettiä leimaavaa käytöstä, jonka myötä ihmiset nähdään ensisijaisesti juuri huumeiden käyttäjinä (tai halveksuvasti nisteinä, narkkareina tms.). Tätä leimaa on myös pidetty rikollisen leimaa vahvempana, sillä se vaikuttaa pysyvän, vaikka huumeiden käyttöä tulkittaisiin ensisijaisesti sairautena rikollisuuden sijaan (Lofaro & Miller, 2021; Earp ym., 2019). Earpin ym. (2019) tutkimuksen mukaan huumeriippuvuuden vaikutus ihmisen identiteettiin ulkopuolisten tulkitsemana on jopa niin voimakas, että muut ihmiset näkevät tämän kokonaan eri ihmisenä verrattuna käyttöä edeltävään aikaan. Erityisesti yksilön moraalisten piirteiden muutoksen nähdään perinteisesti vaikuttavan hyvin voimakkaasti yksilön identiteettiin, verrattuna moniin muihin muutoksiin yksilön olemuksessa. Moraalisen ”heikkenemisen” on tutkittu vaikuttavan moraalista kohentumista voimakkaammin siihen, kuinka muut tulkitsevat yksilön identiteetin muuttuneen. Nämä tekijät yhdistettynä yleiseen representaatioon huumeiden käytöstä yksilön moraalisen heikkoutena, selittävät miksi huumeiden käytön voidaan nähdä muokkaavan yksilön, jopa kokonaan eri ihmiseksi muiden silmissä. (Earp ym., 2019, s.138.) Moralisoiva diskurssi huumeiden käytön ympärillä auttaa edistämään tämänkaltaista ihmiskuvaa, jossa huumeiden käyttäjät nähdään muista ihmisistä erilaisena ryhmänä. Huumeiden käyttäjien eristäminen omaksi muista erilaiseksi ihmisryhmäkseen, mahdollistaa ja oikeuttaa valtaapitävien vahvan kontrollin heistä. Kontrollia voidaan toteuttaa yhtä lailla rikosoikeudellisen systeemin tai sosiaali- ja terveystieteiden instituutioiden kautta. (Lofaro & Miller, 2021, s. 87.)

2.4. Reduktionistinen diskurssi ongelmana huumepoliittisessa keskustelussa

Globaalissa huume politiikassa on vallinnut 1970-luvulta saakka status quo, jossa huume politiikkaa on ensisijaisesti toteutettu kontrollin ja rikosoikeudellisten rangaistusten keinoin. Tilanteeseen vaikuttaa 1960–1980-luvuilla tehdyt Yhdistyneiden Kansakuntien huume politiikan sopimukset, jotka ovat toimineet myös esteinä, huume politiikkansa liberalisointiin pyrkineille valtioille (Vicknasingam ym., 2018, s.300). Sitten Yhdistyneet Kansakunnat ja monet valtiot ovat alkaneet hiljalleen muuttamaan kantaansa, mutta kokonaiskieltoon- ja rangaistavuuteen perustuva huume politiikka on toistaiseksi säilynyt kaikkein yleisimpänä huume politiikan toteuttamismallina. Vallitsevien huume politiittisten puhetapojen roolia rangaistavuuteen perustuvan huume politiikan pysyvyydessä ei voi sivuuttaa. Tyypillinen keino diskursiivisessa vallankäytössä on vallitsevien yhteiskunnallisten olotilojen normalisointi ja esittäminen luonnollisena (Pynnönen, 2013, s. 21). Keskeinen piirre huume politiittisessa keskustelussa on sen reduktionistisuus, jota voi pitää vallitsevana ja ”itsestään selvänä” diskurssina. Itsestään selväksi muodostunut diskurssi dominoi julkista keskustelua ja määrittelee millä tavoin asioista saa puhua. Reduktionistinen diskurssi yksinkertaistaa huume politiittista keskustelua, keskittyen vain huumeiden käytön haittoihin ja riskeihin (tai osaan niistä), ja rakentaen kaikille huumeiden käyttäjille haitallista identiteettiä. Diskurssia haastavia vaihtoehtoisia näkökulmia ja niitä esittäviä toimijoita pyritään myös sivuuttamaan tai jopa hiljentämään. (Taylor, 2016.)

Valtavirtaista huume politiittista ajattelua ja kontrollipolitiikkaa haastavan tutkimuksen määrä on hyvin laajaa, ja sitä on esitetty jo pitkään. Tästä huolimatta relevantti akateeminen tutkimus ei ole päässyt laajalti osaksi valtavirtaista julkista huume politiittista keskustelua, politiikan kentällä tapahtuvaa keskustelua tai politiikkatoimia. Akateemisen tutkimuksen sivuuttaminen on mahdollistanut globaalien ja kansallisten huume politiikan status quon ylläpitämisen vuosikymmeniä, kriittisistä äänistä huolimatta. Reduktionistinen diskurssi tukehduuttaa tutkimustuloksiin perustuvaa keskustelua, keskittymällä vain pieneen osaan huumeiden käyttöön linkittyvistä ongelmista laajan kuvan sijaan, ja keskittymällä ainoastaan huumeiden käytön vaaroihin, haittoihin ja riskeihin. Huumeiden käytöstä puhutaan yleisimmin esimerkiksi riippuvuuden ja huumeisiin liitännäisen rikollisuuden näkökulmista, vaikka nämä asiat eivät kosketa läheskään kaikkien huumeita käyttävien ihmisten elämää. (Taylor, 2016, s.102.) Reduktionistinen diskurssi sallii pääosin vain negatiivissävytteisen keskustelun huumeista. Esimerkiksi on tabu sanoa, että laittomia huumeita käytetään myös turvallisesti, ja ihmisillä

voi olla huumeiden vaikutuksen alaisuudessa positiivisia ja hauskoja kokemuksia. Reduktionistisesta diskurssista huolimatta edellinen väite on yhtä tosi, kuin sekin, että huumeet voivat olla hyvin vaarallisia ja pilata ihmisen elämän. (Taylor, 2016, s.102–103.)

Suuri osa huumeiden käytöstä jää reduktionistisen diskurssin myötä varjoon pysyen poissa julkisesta keskustelusta, ja siten sen luomasta ”todellisuudesta”. Merkittävä osa populaatiosta (Suomessa 24 %) on joskus elämänsä aikana käyttänyt laittomia huumeita (Hakkarainen & Kainulainen, 2021a, s.41–43). Huumeiden käyttö on siis verrattain yleistä toimintaa Suomen populaation keskuudessa. Jos kaikkein negatiivisävytteisimmät representaatiot huumeiden käytölle vastaisi todellisuutta, täytyisi huumeiden käytön yhteiskunnallisten haittojen olla vielä paljon suurempia kuin ne todellisuudessa ovat. Suurimman osan huumeiden käytöstä täytyy siis olla melko ongelmatonta viihdekäyttöä, joka ei johda rikollisuuteen, terveystaittoihin, työttömyyteen tai riippuvuuden muodostumiseen. Reduktionistisen diskurssin haittoihin ja vaaroihin keskittyvän kapeakatseisuuden vuoksi tätä näkökulmaa ei juurikaan tuoda esille julkisessa keskustelussa. (Taylor, 2016, s. 103–104.)

Reduktionistisessa diskurssissa myös tietyt päihdyttävät substanssit ja niiden käyttäjät esitetään yhteiskunnalle vaarallisina toimijoina, samalla, kun toiset hyväksytään. Esimerkiksi alkoholin käyttäjät välttävät voimakkaan yhteiskunnallisen leimaamisen ja moralisoinnin, substanssin aiheuttamista laajoista haitoista huolimatta. Sallittujen ja kiellettyjen substanssien jaottelu ei perustu todelliseen haittojen pohjalta tehtyyn jaotteluun, vaan enemmän kulttuurisiin tekijöihin. Globaalisti eri substanssien jaottelua näennäisesti epäloogisin perustein on käytetty myös rotusyrjintää ylläpitävänä ja yhteiskuntaluokkia eriarvoistavan politiikan keinona. (Rosino & Hughey, 2016; Lofaro & Miller, 2021, s.78.) Tiettyjen substanssien leimaaminen kategorisesti pahoiksi ja vaarallisiksi mahdollistaa myös niitä käyttävien ihmisten leimaamisen niiden mukaisiksi. ”Pahat ja vaaralliset” huumeiden käyttäjät esitetään uhkana yhteiskunnan enemmistölle, jonka avulla perustellaan eriarvoistavaa politiikkaa, jossa huumeiden käyttäjät joutuvat vahvaan yhteiskunnan kontrolliin. (Taylor, 2016, s.102–103.) Reduktionistinen diskurssi auttaa ylläpitämään huumeisiin liittyviä yhteiskunnallisia valtarakenteita. Diskurssi on tärkeä nostaa esille ja kritisoidavaksi, sillä se läpileikkaa ja dominoi huumeepoliittista keskustelua ruohonjuuritasolta ylimpiin vallankäyttäjiin asti.

3. AINEISTO JA MENETELMÄ

3.1. Aineisto

Tutkielman aineistona toimii vuosina 2022–2023 eduskunnan täysistunnossa pidetyt käsittelyt (3 kpl), joissa käsiteltiin huume politiikkaan muutoksia vaatineita kansalaisaloitteita. Kansalaisaloitteet toimivat hyvänä esimerkkinä viime vuosien aikana yleistyneestä kansalaisten mobilisaatiosta liittyen huume poliittisiin kysymyksiin. Kansalaisaloitteet ovat viime vuosina toimineet pääasiallisena huume poliittisen keskustelun ajurina eduskunnan tasolla.

Keväällä 2022 eduskunnan käsittelyyn eteni kansalaisaloite, jossa ehdotettiin kannabiksen käytön ja pienten määrien hallussapidon rangaistavuuden poistamista. Kansalaisaloitteeseen liittyen käytiin kaksi käsittelyä eduskunnan täysistunnossa. Ensimmäinen pidettiin 4.5.2022 ja toinen 10.5.2022. Ensimmäinen käsittely oli melko lyhyt, sisältäen ainoastaan seitsemän kansanedustajan puheenvuoroa. Eduskunnan lakivaliokunta oli päättänyt mietinnössään ehdottamaan kansalaisaloitteen sisältämän lakiehdotuksen hylkäämistä, ja eduskunta yhtyi ensimmäisessä käsittelyssään ehdotukseen. Tästä huolimatta eduskunnan täysistunnossa käytiin vielä toinen käsittely liittyen kansalaisaloitteeseen viisi päivää myöhemmin. Toinen käsittely oli ensimmäistä kattavampi sisältäen 16 kansanedustajan puheenvuoroa. Toisen käsittelyn aikana kukaan kansanedustaja ei asettunut puoltamaan kansalaisaloitetta, sillä sen laillisesta toteuttamiskelvottomuudesta vallitsi yleinen konsensus ensimmäisen käsittelyn jälkeen. Näiden taustatekijöiden vuoksi täysistunnon toisessa käsittelyssä ei juurikaan käsitelty kansalaisaloitteen asiasisältöä, vaan Suomen huume poliittista linjaa laajemmassa perspektiivissä. Tämän vuoksi käsittelyssä on laajalti esillä yleisemmin huume poliittista keskustelua läpileikkaavia diskursseja.

Syyskuussa 2023 eduskunnan käsittelyyn eteni kansalaisaloite, joka ehdotti valvottujen huumeiden käyttötilojen käyttöönottoa Suomessa. Ensimmäinen käsittely aiheeseen liittyen käytiin eduskunnan täysistunnossa 13.9.2023, jonka jälkeen asia lähetettiin sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan käsittelyyn. Täysistunnon käsittely kesti yli kolme tuntia, ja sisälsi 37 kansanedustajan puheenvuoroa. Käsittely on pisin ja kattavin aineistoon kuuluvista täysistunnon käsittelyistä. Täysistunnon käsittelyssä käytiin läpi huumeiden käyttötilojen

mahdollisia hyötyjä ja haittoja yksityiskohtaisesti. Käsittely kattoi myös yleisempää keskustelua Suomen huumeoliittisesta linjasta, sen ongelmista ja mahdollisista muutostarpeista. Käsittelyn laajuuden ja kansanedustajien mielipide-erojen vuoksi keskustelussa oli laajasti esillä erilaisia suomalaista huumeoliittista keskustelua läpileikkaavia diskursseja. Kaikissa aineistoon kuuluvissa käsittelyissä tulee esille erilaisia representaatioita huumeiden käytön ja huumeongelmien luonteesta. Representaatiotavat linkittyvät selkeästi tietynlaisen huumeoliittisen linjan ja siihen kuuluvien keinojen kannattamiseen. Kaikissa käsittelyissä esitettiin myös puheenvuoroja, joissa on havaittavissa tarkoituksellista sosiaalisen identiteetin luomista huumeita käyttävälle ihmisryhmälle. Identiteetidiskursseissa on havaittavissa selkeä kahtiajako kansanedustajien välillä. Huumeoliittian reduktionistista diskurssia on havaittavissa kaikissa aineiston osissa.

Kaikki kolme aineiston osina toimivaa täysistuntokäsittelyä löytyy kokonaisuudessaan litteroituina versioina eduskunnan verkkosivuilta. Yhteensä analysoitavaksi valitsin 36 erillistä kansanedustajan puheenvuoroa, sisältäen otteita jokaisesta kolmesta eri täysistuntokäsittelystä. Hyödynnän analyysissä otteita puheenvuoroista, jotka kuvaavat käsittelyssä havaittavia erilaisia diskursseja. Analyysin ulkopuolelle jätin puheenvuorot, joissa käsiteltiin ainoastaan kansalaisaloitteiden sisältöä. Tämän lisäksi jätin analyysin ulkopuolelle saman kansanedustajan eri käsittelyissä pitämät puheenvuorot, jotka olivat sisällöllisesti hyvin samankaltaisia verrattuna aiempiin tämän pitämiin puheenvuoroihin.

Useiden eri käsittelyjen hyödyntäminen aineistona, mahdollistaa laajempien huumeoliittista keskustelua läpileikkaavien diskurssien analysoinnin. Tutkielman tavoitteena on käsitellä eduskunnan huumeoliittista keskustelua laajemmasta perspektiivistä, jolloin on hyödyllistä, ettei analyysi rajoitu vain yhden asiakysymyksen ympärillä käytävään keskusteluun. Samalla se tuo myös mahdollisuuden analysoida mahdollisia muutoksia huumeoliittisissa diskursseissa. Lähtökohtaisesti suomalaista huumeoliittista keskustelua eduskunnan tasolla on leimannut puhetaipien ja argumentaatiokeinojen pysyvyys pidemmän aikaa. 2020-luvulla huumeoliittinen keskustelu on kuitenkin vilkastunut, ja puhetaipissa on huomattavissa myös laadullista muutosta. Huumeoliittian voidaan tulkita olevan eräänlaisessa murroksessa, jonka vuoksi tämänhetkisen huumeoliittisen keskustelun analyysi on erityisen hedelmällistä.

3.2. Diskurssianalyysi

3.2.1. Diskurssintutkimus

Tutkielman tutkimusmenetelmänä toimii diskurssianalyysi. Diskurssianalyysi on luonnollinen valinta tutkimusmenetelmäksi, sillä tutkielman tarkoituksena on tutkia puhetta, siihen sisältyvää merkityksenantoa ja vallankäyttöä. Diskurssi-käsite itsessään on monitulkintainen sekä dynaaminen, ja voi tarkoittaa eri asiayhteyksissä ja tilanteissa hieman eri asioita. Tässä tutkielmassa viitataan diskurssi-käsitteellä etenkin puhetapoihin ja niiden pohjalta vakiintuneisiin ilmiöiden merkityksellistämisen tapoihin. Diskurssin voi myös tulkita täten tietynlaisena totuuskäsityksenä. (Pietikäinen & Mäntynen, 2009, s. 18–19.) Diskurssintutkimus mahdollistaa kielenkäytön mikrotason analysoinnin ja makrotason yhteiskunnallisen kontekstin, jonka osana kielenkäyttö tapahtuu, analysoinnin samanaikaisesti (Pynnönen, 2013, s.5). Diskurssintutkimuksen pohjaletuksena on, ettei kielellä ja sen sisältämällä ilmauksilla ole mitään pysyviä merkityksiä, vaan merkitykset sen sijaan muovautuvat riippuen siitä sosiaalisesta kontekstista, missä kielenkäyttö tapahtuu. Diskurssintutkimus toimii osana laajempaa sosiaalisen konstruktionismin teoreettista viitekehystä, jonka keskeinen ajatus on todellisuuden rakentuminen sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. (Pietikäinen & Mäntynen, 2009, s.11–12.)

Kielen olennainen rooli tämän sosiaalisen todellisuuden rakentumisessa on merkitysten tuottaminen. Kielen avulla maailman erilaisia ilmiöitä voidaan merkityksellistää monin tavoin. Kielelliset merkityksenannot nähdään kontekstisidonnaisina eli ne riippuvat mm. kielenkäyttötilanteen ajasta, paikasta ja sosiaalisesta kehyksestä. Samaa ilmiötä voidaan siis tulkita hyvin monin erilaisin tavoin riippuen kontekstista. (Pietikäinen & Mäntynen, 2009, s.12–13.) Diskurssintutkimuksen mukaan kieli ja puhe eivät siis heijasta todellisuutta, vaan aktiivisesti rakentavat ja muokkaavat sitä (Pynnönen, 2013, s.5). Tässä tutkielmassa analyysin keskiössä onkin juuri kielen representationaalinen voima eli kyky rakentaa tietynlaista kuvaa maailmasta ja sen ilmiöistä. Diskurssintutkimuksen tavoitteena ei ole verifioida tai falsifioida minkään diskurssissa rakentuneen merkityksen ja siihen pohjautuvan todellisuuskäsityksen todenmukaisuutta. Sen sijaan diskursseja analysoidessa pyritään havainnoimaan, kuinka ja millä ehdoin eri ilmiöitä ja tapahtumia merkityksellistetään, sekä millaisia seurauksia tällä on. Olennaista on myös eri diskurssien suhteet ja valta-asemat toisiinsa nähden. Usein jotkin

diskurssit ja niiden luomat merkitykset ympäröivälle todellisuudelle ovat yhteiskunnassa vallitsevia, samalla kun toiset diskurssit jäävät enemmän pimentoon. (Pietikäinen & Mäntynen, 2013, s.12.)

3.2.2. Diskurssien rooli vallankäytössä

Diskurssien rooli todellisuuttamme rakentavana ja muokkaavana voimana, luo diskursseille vallankäytön elementin. Vallankäyttö on väistämättä läsnä kaikessa inhimillisessä toiminnassa, joka muokkaa sosiaalista todellisuutta jollain tapaa. (Pietikäinen & Mäntynen, 2009, s. 41; Pynnönen, 2013, s. 16.) Tutkielmassa analyysin kohteenani ovat erityisesti erilaiset diskursiivisen vallankäytön muodot ja niiden vaikutukset siihen, kuinka tulkitsemme todellisuuttamme. Diskursiivinen vallankäyttö linkittyy etenkin kielen kykyyn representoida ympärillä olevia ilmiöitä, tapahtumia ja ihmisiä. Kieltä käyttäessä ihmiset rakentavat aina tietynlaista kuvaa käsittelemistään ilmiöistä, niiden sisältämistä ihmisistä, sekä myös itsestään. Keskityn tässä tutkielmassa kahteen olennaiseen kielenkäytön ja sen sisältämän vallankäytön funktioon: representaatioon eli ilmiöiden esittämiseen tietynlaisena, ja identiteetteihin eli puheessa rakentuneisiin ihmisryhmien esittämistapoihin. (Pietikäinen & Mäntynen, 2009, s. 41–42.)

Diskurssien voima linkittyy etenkin representaatioon eli kykyyn kuvata maailmaa ja sen ilmiöitä tietyllä tavalla. Representaatiot vaikuttavat siihen mitkä asiat näemme totena ja mitä emme. Diskurssi toimii ikään kuin linssinä, jonka läpi katsoessa maailma ja sen ilmiöt saavat tietyn merkityksen ja näkökulman itseensä. Diskursiiviset representaatiot eivät kuitenkaan kuvaa maailmaa sellaisena, kun se on. Sen sijaan ne korostavat joitain osia ilmiöistä, sulkien samalla toisia osia pois tai asettaen ne eri arvoon verrattuna toisiinsa. Ihmiset kuitenkin tietävät vain sen mitä kykenevät havaitsemaan, jolloin ilmiön tietty representaatio jättää osan totuudesta tuntemattomaksi. (Pietikäinen & Mäntynen, 2009, s.42–44.) Juuri tähän linkittyy representaatioiden asema vallankäytöllisenä välineenä. Representaatioiden taustalta on löydettävissä tietoisia valintoja, esittää maailmaa ja sen ilmiöitä tietyllä tavalla. Motiiveina representaatioiden taustalla voi toimia esimerkiksi poliittiset ideologiat, vallan kasvattaminen ja sen lujittaminen. (Pynnönen, 2013, s. 18–21.)

Ilmiöiden representoinnin lisäksi diskursseilla on kyky rakentaa sosiaalisia identiteettejä eli käsityksiä itsestämme, muista ihmisistä ja ihmisten välisistä suhteista. Representaatioiden

tapaan myös nämä käsitykset rakentuvat ja muovautuvat kielenkäytön prosesseissa. Vaikka identiteetin on perinteisesti nähty olevan pitkälti subjektiivinen kokemus, rakentuu se osana niitä sosiaalisia kehyksiä, joita yksilö kohtaa. (Pietikäinen & Mäntynen, 2009, s.49–50.) Muilla toimijoilla on merkittävä rooli siihen, kuinka yksilö nähdään muiden ihmisten ja tämän itsensä toimesta. Identiteetin rakentaminen toimii vallankäytön välineenä, kun tietyille ihmisryhmälle muodostuu vallitseva ja dominoiva identiteetti, joka ei todellisuudessa vastaa koko ihmisryhmää (stereotypia). Tämänkaltaisen identiteetti on usein haitallinen sen kohteena olevalle ihmisryhmälle, sillä se rajoittaa ja ohjaa ryhmään kuuluvien yksilöiden käyttäytymistä sekä toimintamahdollisuuksia yhteiskunnassa. Diskursseissa tapahtuva identiteettien rakentaminen toimii sosiaalisen kontrollin välineenä. (Pynnönen, 2013, s.19.)

Keskeistä diskursseja tutkiessa on myös huomioida niiden välinen epätasa-arvoisuus. Tyypillisesti tiettyyn asiakokonaisuuteen linkittyä jokin valtavirtainen diskurssi, joka määrittelee kuinka tämä ilmiö representoidaan ja millaisena sen sisältämät ihmisryhmät esitetään. Diskurssien keskinäiset valta-asetelmat yhdistyvät usein ihmisten valta-asetelmiin ja hierarkioihin. Institutionaalista valtaa omaavien henkilöiden (kuten kansanedustajien) kyky muovata diskursseja on huomattavan suurta. Kyky muovata diskursseja puolestaan kasvattaa henkilön valta-asemaa entisestään. Päinvastoin mitä rajoitetummat mahdollisuudet ihmisellä on muokata ympäröiviä diskurssejaan, sitä vähemmän valtaa tällä on. (Pynnönen, 2013, s.16–17.) Tilanne muodostuu erityisen hankalaksi, jos hegemoninen diskurssi luo haitallista identiteettiä toimijalle, jolla ei itsellään ole juurikaan mahdollisuuksia vaikuttaa diskurssin muodostumiseen. Huumeepolitiikka toimii erinomaisena aihealueena tutkia tämänkaltaista epätasa-arvoista diskursiivista valta-asetelmaa. Kansanedustajien kaltaiset institutionaalista valtaa omaavat henkilöt määrittelevät voimakkaasti, kuinka huumeiden käyttöä ja huumeita käyttävää ihmisryhmää yhteiskunnallisesti representoidaan. Samalla huumeita käyttävällä ihmisryhmällä on vain vähän sananvaltaa liittyen heitä itseään koskeviin asioihin stigmatisoinnin ja julkisen foorumin puutteen vuoksi. Valtaa omaavat ihmiset yleensä hallitsevat myös sitä, kuka saa puhua ja missä, joka vahvistaa heidän kontrolliaan vallitsevan diskurssin luomisesta (Pynnönen, 2013, s.17).

Diskurssien kontrollointi on sosiaalisen toiminnan kontrollointia. Tietyn diskurssin muodostuessa vuorovaikutusympäristössä dominoivaksi ja itsestään selväksi, alkaa se sanella ihmisille mikä on hyväksyttävää toimintaa ja mikä puolestaan ei. Dominoiva diskurssi alistaa, ja sulkee pois vaihtoehtoisia toiminnan ja ajattelemisen tapoja. (Pynnönen, 2013, s. 17.)

Huumepolitiikkaa asiakokonaisuutena on pitkään leimannut dominoivat ja hegemoniseksi muodostuneet diskurssit, jotka sallivat vain rajoittuneet asiaan liittyvät käsittelytavat. Tämänkaltaisiin diskursseihin tulee suhtautua erityisen kriittisesti ja pyrkiä tuomaan esille vaihtoehtoisia näkemyksiä ja todellisuuden tulkintatapoja. Valtavirtaisia diskursseja on usein haastamassa myös muita diskursseja, jotka voivat ajan myötä viedä niiden paikan. Diskurssit toimivat kamppailuareenana ihmisten pyrkimyksissä esittää maailmaa ja sen ilmiöitä haluamallaan tavalla.

4. ANALYYSI JA TULOKSET

Tässä tutkielman luvussa siirryn analysoimaan täysistuntoaineistoja diskurssianalyysin keinoin. Aineiston analyysi on tehty hyödyntäen tutkielman teoriaosuudessa esiteltyjä teoreettisia näkökulmia. Analyysiosuus on jaettu neljään osuuteen perustuen erilaisiin aineistoissa ilmeneviin diskursseihin ja eri diskursiivisiin vallankäytön muotoihin. Analyysissa keskeistä on diskurssien tulkitseminen osana vallankäyttöä. Tämän tutkielman pääkäsitteinä toimivat *representaatio*, *identiteetin rakentaminen* ja *reduktionistinen diskurssi* ovat kaikki huumeepoliittisessa keskustelussa esiintyviä diskursiivisen vallankäytön muotoja, joita oli havaittavissa läpi aineiston. Ensimmäisessä luvussa analysoin kansanedustajien puheenvuoroissa ilmeneviä huumeiden käytön ja huumeongelmien representaatioita, sekä näiden suhdetta erilaisten huumeepoliittikan mallien tukemiseen. Toisessa luvussa analysoin kansanedustajien puheenvuoroissa toistunutta moraalisignalointia, joka toimii osana laajempaa moralistista diskurssia. Kolmannessa luvussa analyysin kohteena on tarkoituksellinen huumeiden käyttäjien sosiaalisen identiteetin rakentaminen kansanedustajien puheenvuoroissa, ja se kuinka ihmiskuvan muodostamista hyödynnetään vallankäytön keinona. Viimeisessä luvussa käsitelen reduktionistisen diskurssin esiintyvyyttä aineistossa, ja sen vaikutuksia huumeepoliittisen keskusteluun.

4.1. Huumeongelmien ja huumeiden käytön representaatioiden suhde eri huumeepoliittikan toteuttamismallien tukemiseen

Täysistuntokäsittelyissä ilmeneviä diskursseja tarkasteltaessa ensimmäisenä nousee esille erilaiset huumeiden käytön ja huumeongelmien representaatiot. Molemmat kansalaisaloitteet, joiden pohjalta käydyt täysistuntokäsittelyt toimivat tutkielman aineistona, linkittyvät vahvasti juuri huumeiden käyttöön (kannabiksen käytön dekriminointi ja käyttöhuoneiden käyttöönotto). Jälkimmäinen etenkin huumeiden ongelmakäyttöön. Huumeiden käyttöön ja huumeriippuvuuteen ilmiöinä perustuva keskustelu nostaa esille erilaisia tapoja representoida näitä ilmiöitä. Representaatioissa ilmiöt kyetään esittämään halutulla tavalla, joka auttaa myös ongelman ratkaisuun toivottujen keinojen perustelussa (Pynnönen, 2013, s.17–18). Kansanedustajien puheenvuoroissa ilmenneet erilaiset representaatiot huumeongelmille olivat useimmiten linkitettävissä tietyn huumeepoliittisen linjan kannattamiseen. Representaatioita kyetään käyttämään argumentointikeinoina tietyn huumeepoliittisen linjan tukemiselle. Joissain puheenvuoroissa linkki huumeongelmien/käytön representaation ja tietyn huumeepoliittisen

linjan välillä oli täysin suora ja avoimesti ilmaistu. Toisissa puheenvuoroissa linkki oli puolestaan epäsuorempi.

Täysistuntokäsittelyissä eniten havaittavissa ollut representaatio huumeongelmille oli sairausrepresentaatio. Sairausrepresentaatiossa huumeongelmaiset ihmiset esitetään kroonisesti sairaina ihmisinä, jotka tarvitsevat hoitoa (Frank & Nagel, 2017). Huumeiden ongelmakäyttöön ja huumeriippuvuuteen viitattiin sairautena yhteensä 23 kertaa kolmen täysistuntokäsittelyn aikana. Sairausrepresentaatiota esiintyi puheenvuoroissa yli puoluerajojen, eikä se linkittynyt ainoastaan yhdenlaisen huumeepoliittisen linjan kannattamiseen. Sairausrepresentaatio yhdistyy kuitenkin perinteisesti näkemykseen, jossa huumeepoliittikkaa tulisi toteuttaa ensisijaisesti sosiaali- ja terveystieteellisestä näkökulmasta, välttäen huumeongelmaisten ihmisten rankaisemista. Seuraavat otteet kansanedustajien puheenvuoroista edustavat tätä diskurssia.

Saara Hyrkkö, Vihreät (ensimmäinen kannabiskäsittely): ”Suomalaisen päihdepolitiikan tulisi rangaistusten sijaan painottua ehkäisevään työhön ja varhaiseen puuttumiseen. Huumeiden ongelmakäyttöön tulisi puuttua ensisijaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon keinoin, ei rangaistuksilla.”

Pihla Keto-Huovinen, Kokoomus (toinen kannabiskäsittely): ”Päihdesairaus ei myöskään saa olla este siihen liittyvien tai jopa siihen altistavien mielenterveysongelmien hoitamiseksi. Todellakin ensisijaista on se, että me kehitämme meidän ennalta ehkäiseviä palveluita ja hoitopäätöksiä. Rikosoikeuden keinot tulevat sen jälkeen.”

Atte Harjanne, Vihreät (käyttöhuonekäsittely): ”Ylipäänsä se, että päihdeongelmiin tulisi tarttua sosiaali- ja terveystieteillä eikä rankaisemalla, on vanha viisaus, vaikka Suomessa on nyt vuosikymmeniä hakattu päätä seinään moralistisella, asiantuntijatiehen ohittavalla linjalla.”

Kaikissa edellä olevissa puheenvuoroissa yhdistyy huumeongelmien esittäminen sairautena, sosiaali- ja terveystieteellisten keinojen esittäminen ensisijaisena ratkaisuna ongelmiin sekä huumeongelmaisten ihmisten rankaisemisen vastustaminen. Tästä kokonaisuudesta muodostuu liberaalia huumeepoliittikkaa tukeva diskurssi. Sairausrepresentaatio on tyypillisesti kiinteä osa tätä diskurssia. Sairausrepresentaatio ei kuitenkaan ainoastaan linkittynyt vaatimukseen

huumepolitiikan liberalisoinnista, vaan sitä esiintyi myös nykyistä huumepoliittista linjaa tukevissa puheenvuoroissa. Näissä puheenvuoroissa huumeriippuvuuden tunnistamista sairaudeksi ei nähty perusteena huumepolitiikan liberalisointiin. Tämän sijaan oikeana huumepoliittisena linjana esitettiin sosiaali- ja terveystalitiikan, sekä kriminaalipolitiikan yhdistäminen (kaksilinjainen malli).

Mia Laiho, Kokoomus (käyttöhuonekäsittely): ”Huumeriippuvuus on sairaus muiden joukossa, ja meidän pitää tarjota apua, hoitoa. Meidän ei pidä nostaa käsiä ylös ja avata huumeiden käyttöhuoneita, se olisi myöntymistä sille, että me ei voida tälle asialle mitään, mutta me voidaan paljonkin tehdä. Tällä hetkellä tilanne on kestävä, ja meillä on paljon keinoja käytössä, mitä ei ole tehty, ja näitä pitää jatkossa edistää.”

Kansanedustaja Mia Laiho tuo puheenvuorossaan esille huumepolitiikan muutostarpeet, sekä sosiaali- ja terveystalittiset keinot osana keinopalettia, jolla ongelmaa voi lähestyä. Samalla hän kuitenkin sulkee kategorisesti pois käyttöhuoneet huumeriippuvaisten hoitokeinona. Käsittelyjen aikana pidettiin useita puheenvuoroja, joissa vaihtoehtoisia huumepolitiikan malleja tai toteuttamiskeinoja, suljettiin kategorisesti pois harkinnasta. Tyypillisesti tämänkaltaisissa puheenvuoroissa perusteluna toimii huumeiden tämänhetkinen laitton status ja lakien muuttamisen tarve uusia kokeiluja tehtäessä. Näissä puheenvuoroissa tulee esille huumeiden käytön rikollisuusrepresentaatio, jossa korostetaan huumeiden käytön hyväksymättömyyttä perustuen nykyiseen lainsäädäntöön. Puhevallankäytön keinona käytetään usein normalisointia, jossa nykyinen huumepoliittinen tilanne, johon lukeutuu huumeiksi luokiteltujen aineiden laittomuus, esitetään luonnollisena yhteiskunnallisena asiantilana (Pynnönen, 2013, s.21). Lakien muuttaminen pyritään puolestaan sulkemaan pois absurdina tai naurettavana vaihtoehtona. Seuraavat puheenvuoro-otteet kuvaavat tätä diskurssia.

Toimi Kankaanniemi, PS (toinen kannabiskäsittely): ”Näenkin tärkeänä, että huumeiden saatavuutta edelleen rajoitetaan niin paljon kuin mahdollista, [Petri Huru: Kyllä!] ja se edellyttää muun muassa poliisille ja muille viranomaisille riittäviä resursseja, koulutusta ja yhteistyötä, yhteistoimintaa tämän vakavan ongelman ehkäisemiseksi.”

Kaisa Garedeu, PS (käyttöhuonekäsittely): ”Taas eduskuntaan on tullut käsiteltäväksi kansalaisaloite, jolla halutaan ajaa lievennyksiä Suomen huumelainsäädäntöön.

Tämänkertainen aloite esittää, että narkomaaneille voitaisiin avata huumeiden käyttöhuoneita. Näissä paikoissa laittomia ja hengenvaarallisia huumeita voitaisiin käyttää niin sanotusti valvotusti. Voimassa olevassa laissa huumausaineiden käyttö ja hallussapito on rikos. Eli nyt halutaan laillinen huone rikosten tekemistä varten — aivan käsittämätöntä.”

Timo Vornanen, PS (käyttöhuonekäsittely): ”Henkilökohtaisesti vastustan voimakkaasti yhteiskuntamme viemistä huumausaineet sallivaan suuntaan. Päätäjänä näen, että meidän tulee vahvistaa jo nyt yhteiskunnassamme valmiina olevia rakenteita ja hakea huumausaineongelmaan ratkaisua tätä kautta.”

Yllä olevat puheenvuorot voidaan nähdä yrityksinä legitimoida nykyistä huume poliittista linjaa, ja esittää se ainoana oikeana vaihtoehtona. Legitimointiin tyypillisesti sisältyy vetoamista vallitseviin toimintatapoihin ja lakeihin (Pynnönen, 2013, s.21.) Tämänkaltaiset puheenvuorot edustavat diskurssia, jonka tavoitteena on ylläpitää ja vahvistaa olemassa olevia valtarakenteita. Nykyisten lakien muuttamisen esittäminen käsittämättömänä vaihtoehtona on hyvä esimerkki valtarakenteita ylläpitävästä diskurssista. Kansanedustaja Timo Vornanen mainitsee puheenvuorossaan poikkeuksellisen suorasti, että huume politiikassa on hänen mielestään tarkoituksenmukaista vahvistaa olemassa olevia valtarakenteita, eikä etsiä vaihtoehtoisia ratkaisuja. Diskurssia edustavissa puheenvuoroissa vaihtoehtoiset toiminnan tavat huume politiikassa suljetaan kategorisesti pois, riippumatta nykyisten keinojen toimivuudesta/toimimattomuudesta. Vornasen puheenvuoro toimii myös erinomaisena esimerkkinä huume politiikan reduktionistisesta diskurssista, jossa huumeisiin ja huume politiikkaan liittyvä käsittely sallitaan vain tietystä ennalta määritellystä näkökulmasta (Taylor, 2016).

4.2. Välitetään oikea viesti yhteiskuntaan: moralisoiva diskurssi huume poliittisessa keskustelussa

Yksi yleisimpiä huumeiden käytön representaatioita on sen esittäminen yksilön vapaana (mutta virheellisenä) valintana. Tämä vapaa valinta tyypillisesti tulkitaan moraalisesti vääränä ja hyväksymättömänä toimintana. Sen vuoksi huumeita käyttävät ihmiset kohtaavat usein voimakasta syyllistämistä yhteiskunnassa. Moraalisesti väärän teon toteuttamisen tulkitaan johtuvan yksilön heikosta luonteesta. (Earp ym. 2019; Frank & Nagel, 2017.) Huumeiden käytön moraalisen hyväksymättömyyden myötä, sitä helpottavat politiikkatoimet pyritään myös usein yhtä lailla esittämään moraalisesti hyväksymättöminä. Tätä kokonaisuutta voidaan

kutsua huume politiikan moralisoivaksi diskurssiksi. Moralisoiva diskurssi on vahvasti esillä eduskunnan huume poliittisessa keskustelussa. Moraaliin perustuva argumentaatio läpäisi kaikkia aineiston osina toimivia täysistuntokäsittelyjä. Moralisoivat kommentit eivät rajautuneet pelkästään tiettyjen puolueiden edustajiin tai hallituksen/opposition edustajiin. Kuitenkin eniten moraaliperustaisia argumentteja esitettiin kansalaisaloitteita vastustaessa tai rangaistavuuteen perustuvaa huume politiikkaa tukiessa. Huume politiikan uudistukset, kuten joidenkin huumeiden käytön rangaistavuuden poisto tai käyttöhuoneiden käyttöönotto, pyrittiin diskurssia edustavissa puheenvuoroissa esittämään ”vääränä viestinä yhteiskunnalle”. Tiettyihin politiikkatoimiin viitattiin moraalisesti vääränä viestinä tai signaalina yhteensä 12 erillisessä kansanedustajan puheenvuorossa käsittelyjen aikana. Moralisoivaa diskurssia edustavissa puheenvuoroissa kansanedustajien tehtävä pyrittiin usein esittämään tietynlaisena yhteiskunnan moraalinvartijana, jonka tehtävänä on kertoa kansalle mikä on oikein ja väärin. Huumeiden käyttö pyrittiin näissä puheenvuoroissa esittämään poikkeuksetta moraalisesti vääränä ja hyväksymättömänä toimintana. Seuraavat otteet kansanedustajien puheenvuoroista edustavat moralisoivaa diskurssia.

Pekka Aitakumpu, Keskusta (käyttöhuonekäsittely): ”Mielestäni lähtökohta pitää olla se, että yhteiskunnan ei tule millään tavalla antaa viestiä siitä, että huumeiden käyttö olisi jotenkin hyväksyttävää tai hyväksi. Huumeiden käyttöhuone olisi yhteiskunnalta eräänlainen käsien nostaminen pystyyn ongelmien edessä.”

Jorma Piisinen, PS (käyttöhuonekäsittely): ”Vaikka valvotuilla huumeiden käyttöhuoneilla tarkoitetaan hyvää, ne eivät ole moraalisesti oikea tapa lähestyä tätä ongelmaa.”

Jari Ronkainen, PS (käyttöhuonekäsittely): ”Käyttötilojen perustaminen yhteiskunnan toimesta antaisi täysin päinvastaisen viestin siitä, että huumeiden käyttäminen edes jossain ajassa tai paikassa olisi hyväksyttävää. Huumeiden käytön ei kuitenkaan pidä olla koskaan eikä missään hyväksyttävää eikä suvaittavaa. Koska yhteiskunta on päättänyt, että huumeaineet ja niiden käyttö on rikollista, tulee niihin suhtautua juuri niin: nollatoleranssilla”

Juha Hänninen, Kokoomus (käyttöhuonekäsittely): ”En halua antaa sellaista signaalia, että huumeiden käyttö olisi vaaratonta ja hyväksyttävää missään olosuhteissa. Huumeiden käyttö on laitonta, joten en voi olla kannattamassa yhteiskunnan järjestämiä käyttötiloja. Huume kokeilut tai käyttö ei ole hyväksyttävää tai turvallista. Haluamme antaa johdonmukaisen signaalin siitä, että ei ole olemassa turvallista huumeiden käyttöä.”

Moralisoivaa diskurssia edustavissa puheenvuoroissa painotetaan huumeiden käytön ehdotonta moraalista hyväksymättömyyttä, riippumatta ajasta ja paikasta. Tämän myötä myös huume politiikan keinot, jotka jollain tapaa sallisivat huumeiden käyttöä (esim. käyttöhuoneet) esitetään moraalisesti väärinä tapoina toteuttaa huume politiikkaa. Erilaisten politiikkatoimien esittäminen moraalisisena/moraalittomina on voimakasta diskursiivista vallankäyttöä, sillä sen avulla tietyt politiikan toteuttamiskeinot pyritään sulkemaan täysin pois keskustelusta. Huumeiden käytön vapauttamisen millään tasolla ollessa moraalisesti väärä toimi, jää jäljelle vaihtoehtona vain sen rangaistavuus. Moralisoivaa diskurssia edustavissa puheenvuoroissa osoitettiin usein tukea huumeiden käytön rangaistavuudelle. Rangaistavuuteen perustuvan huume politiikan perustellaan tyypillisesti olevan eräänlainen viesti yhteiskunnalle huumeiden käytön hyväksymättömyydestä.

Toimi Kankaanniemi, PS (toinen kannabiskäsittely): ”Tämä rangaistavuus kaikilta osin on yksi sellainen viesti, jonka tämän talo selkeästi antaa, että me emme hyväksy valtiona, päättäjinä, korkeimman lainsäädäntövallan käyttäjinä huumeiden käyttöä, vaan se on rangaistava teko niin kuin se on ollut tähänkin asti”

Viestin lähettämistä yhteiskunnalle, abstraktiudestaan huolimatta pidetään huume politiikan keinona itsessään. Tämä viesti tai signaali huumeiden käytön hyväksymättömyydestä esitetään puheenvuoroissa tyypillisesti yhteiskunnan tukemana tai hyväksymänä, pyrkimyksenä voimistaa sen sanomaa. Rangaistavuus pyritään siis esittämään kansan laajasti tukemana huume politiikan linjana, vaikka viimeaikainen yhteiskunnallinen liikehdintä viittaa enemmän rangaistavuuden suosion laskuun kansan keskuudessa (Hakkarainen & Kainulainen, 2021a, s.38–48). Tämän lisäksi monissa moralisoivaa diskurssia edustavissa puheenvuoroissa hyödynnettiin auktoriteettiperustaista argumentaatiota, vedoten institutionaalisiin valta-asemiin, kuten kansanedustajuuteen. Institutionaaliseen valta-asemaan vedotessa kansanedustajat asettavat itsensä kansalaisaloitteiden tekijöiden ja allekirjoittajien yläpuolelle. Moralisoiva diskurssi luo valta-asetelmaa, jossa institutionaalisen valta-aseman omaavat ihmiset määrittävät yhteiskunnan ”yleistä moraalialia”, sivuuttaen kansalaisten käsitykset tai esittäen omat mielipiteensä kansan mielipiteinä. Poliittisten päätösten määrittäessä tämän moraalikäsitteen perusteella, keskittyy valta yhä enemmän institutionaalista valtaa omaaville henkilöille. Täten huume politiikan moralisoiva diskurssi toimii yhteiskunnan vallitsevia valtarakenteita voimistavana välineenä.

4.3. Vaarallinen rikollinen vai riippuvuuteen sairastunut ihminen

Huumeiden käyttäjien identiteetin rakentuminen linkittyy vallitseviin representaatioihin huumeongelmien luonteesta. Moralistinen diskurssi ja rikollisuusrepresentaatio luo huumeiden käyttäjästä kuvan yhteiskunnan moraalista säännöistä poikenneesta yksilöstä, joka pitää erinäisin kuritoimenpitein palauttaa ”normaaliksi yhteiskunnan jäseneksi”. Sairausrepresentaatio puolestaan luo huumeiden käyttäjälle sairaan ihmisen identiteettiä, joka pitää saattaa yhteiskunnan hoitavien palveluiden piiriin parantaakseen tämän sairaudestaan. Molemmilla identiteeteillä on siis kyse joko henkisesti tai terveydellisesti alennustilaan joutuneesta yksilöstä, jonka tila pitää korjata erinäisin yhteiskuntapoliittisin keinoin. Molempien identiteettien voidaan nähdä perustelevan eri tulokulmista yhteiskunnan kontrollitoimenpiteitä kohdistuen huumeita käyttävään ihmisryhmään (Lofaro & Miller, 2021, s.87). Kansanedustajien puheenvuoroissa huumeita käyttävästä ihmisryhmästä esitettiin pääasiallisesti näitä kahta identiteettiä. Seuraavat otteet kansanedustajien puheenvuoroista pyrkivät luomaan huumeita käyttäville ihmisille sairastuneen ihmisen identiteettiä.

Saara Hyrkkö, Vihreät (ensimmäinen kannabiskäsittely): ”Nuorten huumeekokeilujen taustalla on monta kertaa myös muuta elämän heittelyä, ja ongelmaksi asti riistäytynyt päihteiden käyttö kertoo lähes aina muista mielenterveyden tai elämänhallinnan haasteista. Siksi päihteiden käyttäjiä ei pitäisi kohdella rikollisina vaan pikemminkin erilaisten yhteiskunnan kannattelevien palvelujen ja riippuvuuteen sairastuneiden kohdalla myös hoitavien palveluiden tarvitsijoina.”

Mika Poutala, KD (käyttöhuonekäsittely): ”On hyvä muistaa, että päihderiippuvuus on oikeasti sairaus. On todella vahingollista syyllistää käyttäjiä. Käyttäjien luottamusta yhteiskunnan apuun tulisi vahvistaa ja ennemminkin tulisi löytää yhdessä toimivat keinot päästä eroon huumeista.”

Puheenvuoroissa huumeiden käyttäjät esitetään sairastuneina ihmisinä, jotka tarvitsevat yhteiskunnan apua ja tukea ongelmistaan irti pääsemisessä. Kansanedustaja Saara Hyrkkö tuo puheenvuorossaan esille myös huumeriippuvuuden linkittymisen muihin sairauksiin tai sosiaalisiin ongelmiin. Puheenvuoroissa yhdistyy leimaavina pidettyjen identiteettien, kuten rikollisuuden ja moraalisen syyllistämisen vastustaminen. Syyllistävän näkökulman nähdään olevan haitallinen ja vievän huumeiden käyttäjiltä heidän luottamustansa yhteiskuntaa kohtaan. Huumeiden käyttäjien luottamus yhteiskuntaan nähdään olennaisena huumeepoliittisten

päämäärien toteuttamisessa. Puheenvuoroissa yhteiskunta ja sen palvelut pyritään esittämään auttavaisessa ja yksilöä tukevassa valossa. Tavoitteena tyypillisesti esitetään huumeista irti pääseminen ja päihteetön elämä, joka toistuu myös eri näkökulmissa. Keinot sen sijaan esitetään enemmän tai vähemmän vapaaehtoisuuteen sekä yksilön ja yhteiskunnan yhteistoimintaan perustuvina.

Toinen yleisesti kansanedustajien puheenvuoroissa esitetty identiteetti huumeiden käyttäjille oli ongelmallisen ja epäonnistuneen ihmisen identiteetti. Puheenvuoroissa toistui voimakas käyttäjien syyllistäminen. Käyttäjien syyllistämisen voi nähdä toimivan osana moralistista diskurssia. Näissä puheenvuoroissa huumeiden käyttäjät esitetään moraalisesti väärän valinnan tehneinä ihmisinä, jonka oma valinta on johtanut tämän haitalliselle polulle. Huumeiden käyttäjät pyrittiin esittämään myös vaarallisina, ongelmallisina ja yhteiskunnalle haitallisina yksilöinä. Puheenvuorot olivatkin usein suunnattu enemmän muille yhteiskunnan jäsenille pyrkimyksenä pelotella ja varoittaa heitä huumeiden käytön sekä huumeiden käyttäjien luomasta vaarasta. Seuraavat puheenvuoro-otteet edustavat tätä diskurssia.

Hannu Hoskonen, Keskusta (toinen kannabiskäsittely): ”Valitettavasti huumeet sinällään aiheuttavat ihmiselle riippuvuuden, jolloin nämä ihmiset eivät sen jälkeen varmasti käy töissä eivätkä hanki elantoaan, vaan sitten hankkivat tätä omaisuutta erilaisilla laittomilla keinoilla käyttäen väkivaltaa, tehden omaisuusrikoksia ja vaikka mitä. Me olemme nähneet yhteiskunnassa, mitä tämä käytännössä tarkoittaa.”

Hannu Hoskonen, Keskusta (toinen kannabiskäsittely): ”Se henkilö, joka huumausaineita käyttää, ei pilaa vain omaa elämäänsä, hän pilaa lähipiirinsä elämän, aiheuttaa sille perheelle, jos sitä perhettä sattuu olemaan, valtavan ongelman”

Anne Rintamäki, PS (käyttöhuonekäsittely): ”Aineiden saamiseksi henkilön täytyy rahan puuttuessa joko myydä itseään tai tehdä rikoksia, koska käytettävät aineet vaativat paljon rahaa.”

Puheenvuoroissa yleisimmin toistuvat retoriset keinot ovat syyllistäminen ja pelottelu. Huumeiden käytön esitetään olevan toimintaa, joka johtaa väistämättä koko elämän tuhoavaan syöksykierteeseen. Huumeet esitetään pahoina asioina, jotka muokkaavat myös yksilön toiminnasta pahan. Tämä toteutetaan yhdistämällä huumeiden käyttö hyvin suoraviivaisesti negatiivisiin asioihin, kuten työttömyyteen, perhesuhteiden rikkoutumiseen, yleiseen rikollisuuteen ja väkivaltaisuuteen. Puheenvuoroissa pyritään yleistämällä luomaan kaikille huumeiden käyttäjille moraalisesti rappeutuneen ihmisen identiteettiä, joka tekee mitä tahansa

saadakseen huumeita. Luotu identiteetti on haitallinen stereotypia, joka ei todellisuudessa kuvaa kaikkia huumeiden käyttäjiä tai heidän toimintaansa. Huumeita satunnaisesti viihdekäyttävien ei-riippuvaisten ihmisten ryhmä jätetään kokonaan mainitsematta, pyrkimyksissä esittää huumeiden käyttäjät homogeenisena ihmisryhmänä. Vaarallisen ihmisen identiteetin avulla huumeiden käyttäjiä voidaan eristää omaksi yhteiskunnalle haitalliseksi esitettyksi ihmisryhmäkseen (Taylor, 2016, s.102–103). Vaarallisen ihmisen identiteetin luomisen voidaan myös nähdä pyrkivän karsimaan huumeiden käyttäjiin kohdistuvaa myötätuntoa muiden ihmisten keskuudesta. Vaarallisen ja haitallisen identiteetin rakentumisen myötä myös huumeiden käyttäjiin kohdistuvia rankaisu- ja kontrollitoimenpiteitä on helpompi puolustaa. Identiteetin rakentamista kyetään käyttämään valtarakenteita vahvistavana keinona poliittisessa puheessa.

4.4. Reduktionistinen diskurssi eduskunnan huumepoliittisessa keskustelussa

Huumeisiin liittyvää reduktionistista diskurssia oli havaittavissa läpi kaikkien täysistuntokäsittelyjen. Reduktionismi linkittyy edellä käsiteltyihin diskursiivisiin vallankäytön muotoihin; representaatioon ja identiteetin rakentamiseen. Reduktionismissa on kyse ilmiön yksinkertaistamisesta ja osatotuusien esittämisestä koko ilmiötä kuvaavana totuutena. Nämä ovat keinoina välttämättömiä, jos jokin ilmiö tai ihmisryhmä halutaan esittää omaan ideologiseen päämäärään sopivalla tavalla. Huumeiden ympärillä käytävä poliittinen keskustelu keskittyy tyypillisesti vain käytön haittoihin ja riskeihin tai osaan niistä. Tutkimus, joka käsittelee huumeiden käyttöä muista näkökulmista, jätetään usein keskustelun ulkopuolelle. Huumeita käyttävä ihmisryhmä esitetään reduktionistisessa diskurssissa ongelmallisena ja yhteiskunnalle haitallisena. Suuri osa yhteiskunnassa tapahtuvasta huumeiden käytöstä on luonteeltaan turvallista viihdekäyttöä, jota ei kuitenkaan nosteta esiin julkisessa keskustelussa. (Taylor, 2016, s.100–102.)

Jokaisessa täysistuntokäsittelyssä huumeiden käyttöä käsiteltiin lähes eksklusiivisesti ongelmakäytön perspektiivistä. Tämä on jossain määrin tarkoituksenmukaista, sillä ongelmakäyttö on yhteiskunnalle eniten haittoja aiheuttavaa huumeiden käyttöä, ja politiikan tehtävänä voidaan nähdä olevan yhteiskunnallisten olosuhteiden kehittäminen. Viihdekäytön ja ongelmattoman käytön poisjättäminen keskustelusta on kuitenkin hyödyllistä puhujalle, jos tavoitteena on tukea huumeiksi luokiteltujen aineiden kieltolakia ja huumeiden käyttämisen

ehdotonta rangaistavuutta. Jos yksilölle ja yhteiskunnalle harmiton laittomien huumeiden käyttö tuotaisiin laajasti esille, olisi täyskiellon perustelu vaikeampaa. Tämän vuoksi rangaistavuuteen perustuvaa huume politiikkaa tukeneet kansanedustajat, joko vaikenivat harmittomasta huumeiden viihdekäytöstä, pyrkivät kieltää sen olemassaoloa tai jopa avoimesti vastustivat sen käsittelemistä.

Anne Rintamäki, PS (käyttöhuonekäsittely): ”Yhteiskunnan tehtävänä on viestiä nuorille huumeaineiden vaarallisuudesta eikä kertoa julkkishenkilöiden jauhobileistä avoimesti. Huumeidenkäyttöön ei pidä kannustaa ketään puhumalla viihdekäytöstä.”

Kansanedustaja Anne Rintamäki tuo puheenvuorossaan esille, että huumeiden käytöstä on yhteiskunnallisesti hyväksyttävää puhua vain siihen liittyvien vaarojen näkökulmasta. Yksi reduktionistisen diskurssin ominaispiirteistä on pelkästään negatiivissävytteisen, vaaroihin ja haittoihin keskittyvän puheen salliminen liittyen huumeisiin (Taylor, 2016, s.101–102). Etenkin rangaistavuuteen perustuvaa huume politiikkaa kannattavat kansanedustajat pyrkivät puheenvuoroissaan esittämään huumeet ja niiden käyttämisen mahdollisimman negatiivisessa valossa. Reduktionistiseen diskurssiin kuuluu myös kaikkien laittomien huumeiden yhdistäminen yhdeksi haitalliseksi ja vaaralliseksi kokonaisuudeksi, jättäen huomioimatta eri substanssien huomattavat keskinäiset eroavaisuudet. Reduktionistista diskurssia kuvaavissa puheenvuoroissa huumeista puhuttiin usein pelottelevaan sävyyn.

Petri Huru, PS (toinen kannaiskäsittely): ”En ole itse asiassa käytännössä koskaan nähnyt huumeaineiden aiheuttavan mitään hyvää. Kyllä siitä enempi tulee sitä surua ja tuskaa, ja se on väylä kovempiin aineisiin ja suurempiin ongelmiin elämässä.”

Mia Laiho, Kokoomus (käyttöhuonekäsittely): ”Huumeissa ei ole mitään positiivista, niissä on pelkkää negatiivista, voin sen sanoa. Olen itse toiminut päiuvystyspoliklinikalla yli 15 vuotta, ja yhdenkään nuoren tilanne ei ole millään tavalla glamouria, se on kaikkea muuta.”

Puheenvuoroissa pyritään hyvin voimakkaasti kieltämään, että huumeiden käyttöön voisi liittyä minkäänlaisia positiivisia kokemuksia tai tunteita. Positiivisten (tai edes neutraalien) vaikutusten olemassaoloa pyritään kieltämään keskittymällä ainoastaan huumeiden ongelmakäyttöön ja sen pitkäaikaisvaikutuksiin. Huumeiden käyttämisen esitetään myös usein

olevan väistämättä huumeriippuvuuteen johtava valinta. Väitteitä tuetaan tyypillisesti enemmän moraalisiin kuin tieteellisesti perustelluin argumentein. Uhkakuvien maalaamista käytetään retorisenä keinona, pyrkimyksenä pelotella ihmisiä kokeilemasta laittomia huumeita. Negatiivissävytteisissä puheissa huumeista toistuu myös usein omakohtaisten kokemusten esiin tuominen esim. lähipiiristä tai työuralta. Yksittäistapausten yleistäminen koskemaan kokonaista ilmiötä tai ihmisryhmää voidaan myös tulkita osaksi reduktionistista diskurssia.

Kokonaisuudessaan eduskunnan käsittelyjen voidaan nähdä tukevan laajempaa huumeisiin liittyvää reduktionistista diskurssia, tuodessaan esille vain rajallisia näkökulmia huumeiden käytön ilmiön todellisuudesta. Reduktionistisen diskurssin läpileikkaavuus huumeita koskevassa julkisessa keskustelussa haittaa keskustelun edistymistä, ja osaltaan estää huume politiikan toimenpiteiden kehittymistä yhteiskunnallisten olosuhteiden kannalta hyödyllisempään suuntaan.

5. YHTEENVETO

Tämän tutkielman tutkimuskohteena toimi eduskunnan tasolla esiintyvät huumeiden käyttöön ilmiönä liittyvät diskurssit. Analyysin kohteena olivat etenkin kansanedustajien puheessa ilmenneet erilaiset huumeiden käytön ja huumeongelmien representaatiot, sekä huumeita käyttävän ihmisryhmän identiteetin rakentuminen diskursseissa. Tämän lisäksi otin analyysissa huomioon huumeisiin liittyvään keskusteluun laajemmalla tasolla linkittyvän reduktionistisen diskurssin, jonka ominaispiirteitä oli havaittavissa myös eduskunnan käsittelyissä. Tutkielman aineistona toimivat kolme erillistä eduskunnan täysistuntokäsittelyä, jotka pohjautuivat huumepolitiikkaan muutoksia ehdottaneisiin kansalaisaloitteisiin (kannabiksen käytön dekriminointi ja huumeiden käyttöhuoneiden käyttöönotto).

Analysoin tutkielmassa kansanedustajien huumeisiin liittyviä puhetapoja, perustuen heidän poikkeukselliseen yhteiskunnalliseen valta-asemaan. Toteutin diskurssianalyysin pääosin diskursiivisen vallankäytön näkökulmasta. Yhteiskunnan diskursiiviseen ympäristöön vaikuttaminen; diskurssien luominen ja muokkaaminen, ovat itsessään vallankäyttöä. Diskursiiviseen ympäristöön pääsee vaikuttamaan helpommin institutionaalisesta valta-asemasta (kansanedustaja) käsin. Puhevallankäytön oikeuden lisäksi kansanedustajilla on lakia säätävää valtaa, jonka vuoksi heidän puheidensa ja toimintansa kriittinen arviointi on erityisen tärkeää. Huumepolitiikan tapauksessa vallankäytön kohteena on poikkeuksellisen marginalisoitu ihmisryhmä, jonka omat vaikutusmahdollisuudet itseään koskeviin diskursseihin ja politiikkatoimiin on rajallista. Tämän vuoksi huumepolitiikka on asiakokonaisuutena erityisen mielenkiintoinen analyysin kohde yhteiskunnallisten valta-asetelmien näkökulmasta.

Ensimmäisenä diskursiivisen vallankäytön muotona esittelin representaation eli ilmiöiden esittämisen tietynlaisena. Representaatioissa osia ilmiöstä korostetaan ja toisia osia jätetään huomioimatta, jonka avulla todellisuutta kyetään kuvaamaan halutunlaisena. Representaatioiden taustalla vaikuttavat usein ideologiset päämäärät, jotka määrittävät minkälaisesta ilmiön esittämistavasta sen esittäjä hyötyy eniten. Aineistossa yleisimmin toistuneet representaatiot huumeiden käytön ja huumeongelmien ilmiöille olivat *sairausrepresentaatio*, *moralistinen representaatio* ja *rikollisuusrepresentaatio*. Eri representaatiot linkittyivät tyypillisesti tietyn huumepoliittisen linjan tukemiseen. Tietyllä representaatiolla huumeiden käytön ilmiö pyrittiin esittämään halutunlaisena, jotta tietyt

huumepolitiikan keinot vaikuttaisivat tarkoituksenmukaisemmilta. *Sairausrepresentaatiossa* huumeriippuvuus esitetään kroonisena sairautena. Sairausrepresentaatio yhdistyi puheenvuoroissa eniten sosiaali- ja terveystieteellisen lähestymistavan tukemiseen huumepolitiikassa. Sairausrepresentaatiota esitettiin myös nykyistä kaksilinjaista huumepoliittista mallia tukevilla puheenvuoroilla.

Moralistinen representaatio ja rikollisuusrepresentaatio linkittyivät molemmat rangaistavuuteen perustuvan huumepolitiikan tukemiseen ja huumepolitiikkaa liberalisoivien uudistusten vastustamiseen. Rikollisuusrepresentaatiossa korostettiin huumeiden käytön hyväksymättömyyttä perustuen nykyiseen rikoslakiin ja vallitseviin yhteiskunnallisiin toimintatapoihin. Moralistinen representaatio painotti huumeiden käytön moraalista hyväksymättömyyttä, johon perustuen myös huumeiden käyttöä millään tapaa helpottavat politiikkauudistukset pyrittiin esittämään moraalisesti väärinä lähestymistapoina huumepolitiikkaan. Toin analyysissä esille eduskunnan käsittelyissä ilmenneen laajemman *moralisoivan diskurssin*. Moralisoiva diskurssi koostuu huumeiden käytön esittämisestä moraalisesti vääränä toimintana, huumepolitiikkaa liberalisoivien uudistusten vastustamisesta moraalisesti väärinä toimina ja huumeiden käyttäjien moraalista syyllistämisestä.

Toinen keskeinen diskursiivisen vallankäytön muoto eduskuntakäsittelyissä oli huumeiden käyttäjien ihmisryhmän *identiteetin rakentaminen* ja muovaaminen. Täysistuntokäsittelyissä esiintyneet pyrkimykset esittää huumeiden käyttäjien ihmisryhmää tietynlaisena jakautui selkeästi kahteen leiriin. Toinen näistä oli vahvasti sairausrepresentaatioon linkittyvä sairastuneen ihmisen identiteetti. Identiteetin avulla pyrittiin perustelemaan huumeongelmaisten ihmisten saattamista yhteiskunnan hoitavien palveluiden piiriin. Toinen käsittelyissä luotu identiteetti oli vaarallisen ja ongelmallisen ihmisen identiteetti. Tämän identiteetin rakentamisen tavoitteena voi nähdä rangaistavuuteen perustuvan huumepolitiikan tukemisen, ja yhteiskunnan enemmistöön kohdistetun pelottelun, liittyen huumeisiin sekä niiden käyttäjiin. Molempien identiteettien voi tulkita tukevan yhteiskunnan taholta toteutettavia huumeita käyttävään ihmisryhmään kohdistuvia kontrollitoimenpiteitä. Kontrollia voidaan toteuttaa ”kovin tai pehmein” keinoin.

Huumepolitiikan *reduktionistista diskurssia* oli havaittavissa läpi aineiston. Reduktionistinen diskurssi sallii vain tietynlaisen ja rajatun käsittelyn liittyen huumeisiin. Reduktionistinen diskurssi ilmeni etenkin ainoastaan huumeiden ongelmakäyttöön keskittyvänä keskusteluna.

Ongelmakäyttö esitettiin käsittelyissä ikään kuin ainoana huumeiden käytön tyyppinä. Yhteiskunnalle harmiton huumeiden viihdekäyttö, joka ei johda riippuvuuteen tai rikollisuuteen, jätettiin lähes täysin keskustelun ulkopuolelle. Tämän myötä huumeiden käytön todellisuudesta esiintyi käsittelyissä vain rajallinen kuva. Tämän lisäksi huumeista ja niiden käytöstä puhuttiin usein voimakkaan negatiiviseen ja demonisoivaan sävyyn. Huumeisiin liittyvä käsittely perustuu edelleen usein moraaliperustaiseen argumentaatioon ja pelotteluun, tieteellisen lähestymistavan sijaan. Reduktionistinen diskurssi ylläpitää huumeisiin liittyviä yhteiskunnallisia tabuja, sulkemalla osia huumeiden käytön todellisuudesta pois julkisesta keskustelusta. Tämä osaltaan haittaa myös huume politiikan keinojen arvioimista, sillä huumeiden käytön ilmiötä ei kyetä arvioimaan riittävän monesta näkökulmasta. Reduktionistisella diskurssilla on merkittävä rooli huume politiikan valtarakenteiden ylläpitämisessä.

Tutkielmani tuo esille tämänhetkisessä eduskunnan huume poliittisessa keskustelussa vallitsevia diskursseja. Diskurssien välityksellä kansanedustajat pyrkivät esittämään huumeiden käytön ilmiön ja huumeita käyttävän ihmisryhmän omiin poliittisiin päämääriin sekä ideologiaan sopivalla tavalla. Eduskunnan käsittelyissä tuli esille muutamia erilaisia keskenään kilpailevia tapoja esittää huumeiden käyttöä ja huumeiden käyttäjiä. Eri representaatioiden ja identiteettien avulla pyrittiin perustelemaan erilaisia tapoja toteuttaa huume politiikkaa. Keskeisin jakolinja oli, nähdäänkö huumeiden (ongelma)käyttö yksilön huonona valintana vai sairautena. Huume poliittista keskustelua leimaa edelleen moraaliperustaisen argumentaation laaja esiintyvyys. Huumeiden käytön asema yhteiskunnallisena tabuna estää sitä ympäröivän keskustelun kehittymisen pragmaattisempaan suuntaan ja ylläpitää tunnepitoista moralisoivaa diskurssia. Moralisoiva diskurssi ja reduktonistinen diskurssi ylläpitävät huumeiden ympärillä käytävän keskustelun tyyliä vallitsevien valtarakenteiden kannalta sopivana. Sairausdiskurssin voi jossain määrin nähdä tarjoavan vaihtoehdoisen tulokulman huume politiikkaan. Huumeongelmaisten ihmisten saattaminen yhteiskunnan hoitavien palveluiden pariin ei kuitenkaan ole ideana uusi. Jo 1970-luvulla Suomen kriminalisoidessa huumeiden käytön, pyörivät eduskunnassa esitetyt argumentit sairausdiskurssin ja moralisoivan diskurssin ympärillä (Hakkarainen & Kainulainen, 2021a, s.37–38). Sairausrepresentaation voi myös nähdä toimivan osana reduktonistista diskurssia, esittäessään huumeiden käyttöä lähtökohtaisesti vain riippuvuuden näkökulmasta.

Kokonaisuudessaan eduskunnan huume poliittinen keskustelu pureutuu huumeiden käyttöön ilmiönä rajallisesta näkökulmien joukosta, jättäen osan ilmiön todellisuudesta pimentoon. Tämä tutkielma esittelee huumeisiin liittyvästä reduktionistisesta diskurssista vain pintaraapaisun. Aiheen tutkiminen syvemmin on tärkeää, jotta kykenemme ymmärtämään, kuinka puhe ympäristön muovaaminen näkökulmia rajoittavaksi luo ympärillemme myös rajoittuneen kuvan maailmasta. Poliittinen puhe toimii vain yhtenä osana diskursiivista ympäristöä, ja asiaa voisi tutkia monista muistakin näkökulmista. Myös moralisoivaa diskurssia ja sen esiintyvyyttä voisi tutkia tarkemmin sekä poliittisessä puhe ympäristössä, että sen ulkopuolella.

6. LÄHTEET

- Addison, M., McGovern, W. & McGovern, R. (2022). *Drugs, identity and stigma*. Palgrave macmillan
- Earp, B., Skorborg, J.A., Everett, J. & Savulescu, J. (2019). Addiction, Identity, Morality. *AJOB Empirical Bioethics*. 10 (2). 136–153. DOI: [10.1080/23294515.2019.1590480](https://doi.org/10.1080/23294515.2019.1590480)
- Eduskunnan täysistunto. (4.5.2022). PTK 49/2022 vp. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/PoytakirjaAsiakohta/Sivut/PTK_49+2022+11.aspx
- Eduskunnan täysistunto. (10.5.2022). PTK 52/2022 vp. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/PoytakirjaAsiakohta/Sivut/PTK_52+2022+7.aspx
- Eduskunnan täysistunto. (13.9.2022). PTK 25/2023 vp. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/PoytakirjaAsiakohta/Sivut/PTK_25+2023+4.aspx
- Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus (2022). *Euroopan huumeraportti 2022: Suuntauksia ja muutoksia*. Euroopan unionin julkaisuautoimisto.
- Frank, L. & Nagel, S. (2017). Addiction and Moralization: The Role of the Underlying Model of Addiction. *Neuroethics*. 10. 129–139. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12152-017-9307-x>
- Hakkarainen, P. & Kainulainen, H. (2021). Drug Use, Public Debate and Increasing Pressures for a Drug Policy Reform in Finland. Teoksessa. Tham, H. (toim.), *Retreat or entrenchment?: Drug Policies in the Nordic Countries at a Crossroads*. (s. 37–66). Stockholm University Press. DOI: <https://doi.org/10.16993/bbo>
- Hakkarainen, P. & Kainulainen, H. (2021). Drug Control as an Exception in a Humane and Rational Criminal Policy in Finland. Teoksessa. Tham, H. (toim.), *Retreat or entrenchment?: Drug Policies in the Nordic Countries at a Crossroads*. (s. 183–210). Stockholm University Press. DOI: <https://doi.org/10.16993/bbo>
- Humaania päihdepolitiikkaa ry. (11.3.2023). *Eduskuntavaalit 2023 – Puolueiden ja nuorisjärjestöjen huume poliittiset kannat*. <https://hppy.fi/blog/2023/02/21/eduskuntavaalit-2023-puolueiden-ja-nuorisjarjestojen-huume-poliittiset-kannat/>
- Lofaro, R. & Miller, H. (2021). Narrative Politics in Policy Discourse: The Debate Over Safe Injection Sites in Philadelphia, Pennsylvania. *Contemporary Drug Problems*. 48 (1). 75–95. DOI: <https://doi.org/10.1177/0091450921993821>

- Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. (2009). *Kurssi kohti diskurssia*. Vastapaino.
- Pynnönen, A. (2013). *Diskurssianalyysi: tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen*. Jyväskylän yliopisto.
- Rosino, M. L., & Hughey, M. W. (2017). Speaking through Silence: Racial Discourse and Identity Construction in Mass-mediated Debates on the “War on Drugs”. *Social Currents*, 4(3). 246–264. <https://doi.org/10.1177/2329496516663223>
- Rönkä, S., Markkula, J. & Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2020). *Huume-tilanne Suomessa 2020*. PunaMusta Oy.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (ei pvm.). Huumaussainepolitiikka. <https://stm.fi/huumaussainepolitiikka>
- Soegaard, T.F., Nygaard-Christensen, M. & Frank, V.A. (2021). Danish cannabis policy revisited: Multiple framings of cannabis use in policy discourse. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*. 38(4). 377–393. DOI: [10.1177/14550725211018602](https://doi.org/10.1177/14550725211018602)
- Suomen Huumaussainelaki. (30.5. 2008/373). <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2008/20080373>
- Taylor, S. (2016). Moving beyond the other: A critique of the reductionist drugs discourse. *Cultuur & Criminaliteit*. 6 (1). 100–118. DOI: <https://doi.org/10.5553/TCC/221195072016006001007>
- Tilastokeskus. (9.12.2022). *Huumaussainekuolemat lisääntyivät vuonna 2021*. <https://www.stat.fi/julkaisu/cl8slomfgpjyk0bw7wivrbxpa>
- Unlu, A., Tammi, T., Hakkarainen, P. & Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. (2020). *Drug Decriminalization Policy: Literature Review: Models, Implementation and outcomes*. PunaMusta Oy.
- Vicknasingam, B., Narayanan, S., Singh, D. & Chawarski, M. (2018). Decriminalization of drug use. *Current opinion in psychiatry*, 31 (4), 300–305. DOI: 10.1097/YCO.0000000000000429